

HÄMEENLINNAN KAUPUNKI

MAAHERRANPUISTON JA ALEKSIS KIVEN PUISTON KUNNOSTUKSEN YLEISSUUNNITELMA

Suunnitelmaselostus

0107-D1098

28.8.2008

Kannen kuva: Ote viistokuvasta, jossa näkyvät sekä molemmat puistot: oikealla Maaherranpuisto ja vasemmalla Aleksis Kiven puisto. (kuva Hämeenlinnan kaupunki/ LOM Pictometry)

Muut raportin kuvat: EK / Else Kaloinen, HK/ Hämeenlinnan kaupunki, EE/ Eeva Eitsi, RG/Riikka Ger

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO	3
1 TYÖN TAVOITTEET JA TARKASTELUTAPA.....	4
1.1 Tavoitteet ja tarkastelutapa	4
1.2 Lähtökohdat.....	5
1.2.1 Suunnittelualue ja sen liittyminen ympäristöön.....	6
1.2.2 Aiemmin laaditut suunnitelmat ja selvitykset.....	6
1.2.3 Samanaikaisesti lähiympäristössä käynnissä olevat muut hankkeet.....	7
2 MAANKÄYTTÖ JA KAAVATILANNE	7
3 LÄHTÖKOHDAT	7
3.1 Historialliset vaiheet	7
3.1.1 Puistojen ja rantavyöhykkeen vaiheet	8
3.2 Nykytilanne	13
3.2.1 Yleistä	13
3.2.2 Maaherranpuisto.....	14
3.2.3 Aleksis Kiven puisto	26
3.3 Ongelmat ja kehittämiskohdat.....	33
4 YLEISSUUNNITELMA.....	34
4.1 Alueen kehittämisedellytykset	34
4.2 Suunnitelman tavoitteet	34
4.3 Yleissuunnitelman sisältö	34
4.3.1 Maaherranpuisto.....	34
4.3.2 Aleksis Kiven puisto	41
4.4 Hoitoluokitus.....	46
4.5 Kustannukset.....	47
5 JATKOTOIMENPITEET	48
6. LÄHTEET.....	49
7. LIITTEET	50

HÄMEENLINNAN KAUPUNKI

MAAHERRANPUISTON JA ALEKSIS KIVEN PUISTON KUNNOSTUKSEN YLEISSUUNNITELMA

JOHDANTO

Tehtävänä oli laatia Maaherranpuiston (ent. Rantapuisto) ja Aleksis Kiven puiston historian ja nykytilanteen kartoitus, sekä tämän työn ja puustokartoituksen pohjalta perusparannuksen yleissuunnitelma kohteiden kunnostamista ja puuston uusimista varten. Puistokohteet ja niiden suunnitteluprosessi liittyvät kiinteästi toisiinsa, ne sijaitsevat peräkkäin ja puistot ovat keskenään luonteeltaan hyvin samankaltaisia. Kohteet sijaitsevat keskustan koilliskulmassa ja niiden kunto ei enää nykyisellään vastaa historiallisille ranta- ja keskusta-alueen puistoille asetettavia vaatimuksia.

Suunnittelualue on kulttuurihistoriallisesti arvokas. Kohdepuistot sijaitsevat Vanajaveden rannalla ja kuuluvat kokonaisuudessaan v. 2001 perustetun kansallisen kaupunkipuiston alueeseen. Puistot ovat myös osa historiallisesti merkittävien rantapuistojen ketjua. Lisäksi koko suunnittelualue kuuluu Vanajaveden laakson valtakunnallisesti arvokkaaseen maisema-alueeseen. Maaherranpuisto on kooltaan 6800 m² ja Aleksis Kiven puisto 3900 m².

Työ on tehty Hämeenlinnan kaupungin toimeksiannosta. Hämeenlinnan kaupungilla työstä vastasi kaupungin metsänhoitaja Timo Tuomola. Työ tehtiin FCG Planeko Oy:ssä, jossa siitä vastasi maisema-arkkitehti Eeva Eitsi. Työhön osallistui myös Hämeenlinnan historiallisen museon edustaja sekä museoviraston edustaja.

Työtä valvoneeseen ohjausryhmään kuuluivat seuraavat henkilöt:

Hämeenlinnan kaupunki	Timo Tuomola
Hämeenlinnan kaupunki	Susanna Lappalainen
Hämeenlinnan kaupunki	Hannu Sainio
Hämeenlinnan kaupunki	Tuula Hellsten
Hämeenlinnan kaupunki	Antti Kaukiainen
Hämeenlinnan kaupunki	Jarmo Palviainen
Historiallinen museo	Inka-Maria Laitila
Museovirasto	Anne Parikka

FCG Planeko Oy:ssä projektiin osallistuivat seuraavat henkilöt:

maisema-arkkitehti	Eeva Eitsi
maisema-arkkitehti	Riikka Ger
maisema-arkkitehti	Taina Tuominen
suunnitteluhortonomi	Else Kaloinen
ins.	Kari Manninen
ins.	Kari Lomperi
ins.	Esko Riikonen

1 TYÖN TAVOITTEET JA TARKASTELUTAPA

1.1 Tavoitteet ja tarkastelutapa

Tavoitteet

Kunnostussuunnitelmien tavoitteena oli laatia historiaa ja alueen arvoja kunnioittava suunnitelma, jossa on otettu huomioon kohteiden keskeinen sijainti kaupunkirakenteessa, merkitys osana kansallista kaupunkipuistoa ja rooli osana keskustan tärkeintä virkistysyhteyttä toteutussuunnitelman pohjaksi. Tavoitteina olivat mm:

- Ajallisesti kestävä ja esteettisesti korkeatasoinen, muuhun ympäristöön sopiva ratkaisu
- Nykypäivän tarpeiden ja ylläpidon resurssien huomioon ottaminen
- Puuston vaiheittainen uudistaminen
- Turvallinen ja toiminnallisesti hyvä ratkaisu
- Historiallisten, puutarhataiteellisten ja maisemallisten arvojen vaaliminen
- Reitistön ja toimintojen kehittäminen
- Kansallisen kaupunkipuiston hoitosuunnitelman mukaiset tavoitteet: Näkymien ja yhteyksien säilyminen linnalle, rantojen virkistyskäyttömahdollisuuksien ja rannan kevyen liikenteen väylien kehittäminen yhtenäisemmäksi verkostoksi
- Vihervuoden mukaiset teemat: Viheralueet ja pihat viihtyisiksi kaikille, ympäristökasvatus elävään käytäntöön, liiku terveemmäksi ja ulkoile

Tarkastelutapa

Työhön sisältyi historiallisen selvityksen laatiminen ja työn aikana konsultilla oli käytössään alueeseen liittyvää vanhaa suunnitelma-aineistoa sekä valokuvamateriaalia. Konsultti selvitti puistojen rakentumisen vaiheita, jotta kohteeseen liittyvät historialliset ja puutarhataiteelliset arvot voitiin ottaa huomioon. Historia- ja maisemaselvitys laadittiin omana raporttinaan koko suunnittelualueesta sisältäen Maaherranpuiston ja Aleksis Kiven puiston lisäksi Linnan puiston rantavyöhykkeen, Eino Leinon puiston ja Kustaa III:n kadun historia- ja maisemaselvityksen (6.8.2008, FCG Planeko Oy).

Työssä on otettu huomioon kohteen rooli osana Hämeenlinnan kansallista kaupunkipuistoa ja ympärillä käynnissä olevat hankkeet.

Työn kulku

Yleissuunnitelmavaiheen aikana pidettiin ohjausryhmän kokouksia yhteensä 4 (neljä) kappaletta. Ennen kokouksia suunnitelma-aineistoa lähetettiin tilaajalle etukäteen tutustuttavaksi. Kokouksissa tehtiin välipäätöksiä suunnittelutyön etenemisestä ja päätettiin jatkosuunnitteluun soveltuvista ratkaisuista.

Molempien puistojen suunnittelu eteni samassa tahdissa. Suunnitelmaluonnokset olivat nähtävillä Hämeenlinnan kaupungin näyttelytilassa, Kastellissa

heinäkuun ajan. Asukkaat saivat jättää palautetta luonnoksista. Palautteet on pyritty ottamaan mahdollisuuksien mukaan suunnitelmissa huomioon.

1.2 Lähtökohdat

Suunnittelun lähtökohtina olivat alueen historia ja nykytilanne, puuston kunto, alueen liittyminen ympäristöönsä, ympäröivillä alueilla parhaillaan käynnissä olevat suunnitelmat sekä tehdyt pohjatutkimukset ja maastomittaukset.

Puistot toimivat nykyisin kaupunkipuistona ja osana laajaa virkistysyhteyttä.

Nykyisin puistoja hoidetaan hoitoluokan A1 mukaisesti.

Puistojen rantareitti on vilkkaassa käytössä. Kuva EE

Kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelma

Hämeenlinnan kansallinen kaupunkipuisto on Suomessa ensimmäinen laatuaan ja koko maailmassa toinen. Tämä kaupunkipuisto perustettiin 10.1.2001. Ympäristöministeriö määrittelee perustamiskriteerit. Kansallinen kaupunkipuisto voidaan perustaa, kun halutaan säilyttää esim. alueen historialliset ominaispiirteet tai kaupunkikuvalliset, sosiaaliset tai virkistykselliset tms. arvot. Hämeenlinnan kansallinen kaupunkipuisto koostuu Vanajaveden rantojen, Hämeen keskiaikaisen linnan ja Aulangon muodostamasta kokonaisuudesta. Alue pitää sisällään sekä historiallisesti merkittäviä että valtakunnallisesti arvokkaiksi määriteltyjä kulttuuri- ja luonnonympäristöjä. Hämeenlinnan kaupunki ja Suomen valtio omistavat suurimman osa alueesta.

Kansallisen kaupunkipuiston hoito- ja käyttösuunnitelman mukaisesti historiallisesti arvokkaiden rantapuistojen kunnostamiseksi laaditaan suunnitelma. Puistokohteiden merkittäviä omaleimaisia, arkkitehtonisia, maisemallisia ja historiallisia arvoja tulee vaalia kokonaisuutena niin, että alueen historiallinen erityisluonne otetaan huomioon. Ikääntyneiden puukujanteiden uudistaminen tulee tapahtua kokonaissuunnitelman pohjalta, jossa otetaan huomioon rantavyöhyke Linnanpuistosta Ystävyydenpuistoon ja aina Paasikiventien siltaan saakka.

Kansallisen kaupunkipuiston alueen kevyenliikenteen reitistöä on tarkoitus kehittää mm. erilaisten teemojen avulla. Rantaa kiertävä virkistysyhteys on eräs tärkeä edelleen kehitettävä yhteys.

1.2.1 Suunnittelualue ja sen liittyminen ympäristöön

Maaherranpuiston kokonaispinta-ala on n. 6 800 m² ja Aleksis Kiven puiston n. 3 900 m².

Puistot sijaitsevat Hämeenlinnan keskustan koilliskulmassa. Aleksis Kiven puistoa rajaavat Linnankatu, Koulukatu ja Vanajavesi. Maaherranpuisto rajautuu Rauhankatuun, Lukiokatuun ja Vanajaveteen.

Suunnittelualue on osa keskustan kaupunkirakennetta ja samalla osa keskustan tärkeintä virkistysreittiä. Puistot ovat myös osa lukuisten rantaan liittyvien puistojen ketjua.

1.2.2 Aiemmin laaditut suunnitelmat ja selvitykset

Suunnittelualueita koskevia suunnitelmia ja selvityksiä on laadittu useita.

- Hämeenlinnan kaupunki, Viheralueohjelma 2015
- Hämeenlinnan kansallinen kaupunkipuisto, hoito- ja käyttösuunnitelma. 2002.
- Vanajaveden laakson maisema, esihistoria, rakennettu kulttuuriympäristö ja luonto. Hämeen ympäristökeskus. 2001
- Puistojen kaupunki. Hämeenlinnan vanhojen puistojen historiaa ja puistokulttuuria. Hämeenlinnan historiallinen museo, 1995.

- Maaherranpuistoon liittyviä mittaustöitä ja pohjatutkimuksia on tehty kaupungin toimesta kesällä 2008.
- Rantapuiston (nyk. Maaherranpuisto) uudistussuunnitelma v. 1945 / Erkki Saarinen.

1.2.3 Samanaikaisesti lähiympäristössä käynnissä olevat muut hankkeet

Laivarannassa, Laivarannanpuiston pohjoispuolella on käynnissä laivasatamaa palvelevan monitoimirakennuksen suunnittelu nykyisen purettavan rakennuksen tilalle sekä rakennuksen lähiympäristön suunnittelu. Rakennuksesta pidettiin suunnittelukilpailu v. 2007 ja sen voitti JKMM Arkkitehdit. Samassa yhteydessä nykyinen laituri on tarkoitus peruskorjata ja mahdollisesti myös laajentaa. Alueen ympäristöä kunnostetaan, mm. kiveyksiin ja rantapuita uusimalla.

2 MAANKÄYTTÖ JA KAAVATILANNE

Maakuntakaava

Alueella on voimassa valtioneuvoston 28.9.2006 vahvistama Kanta-Hämeen maakuntakaava. Maakuntakaavassa molemmat puistot sijoittuvat keskusta-toimintojen alueelle (C).

Yleiskaava

Alueella on lisäksi voimassa 19.6.1991 Kaupunginvaltuuston hyväksymä Keskustan ja kehävyöhykkeen osayleiskaava. Siinä molemmat puistot on merkitty lähivirkistysalueeksi (VL). Osayleiskaavalla ei ole oikeusvaikutusta.

Asemakaava

Suunnittelualue on asemakaavoitettua aluetta. Ajantasa-asemakaava on päivätty 14.4.2008. Asemakaavassa molemmat puistot on merkitty merkinnällä VP. Vanajavesi on merkitty vesialueeksi (W).

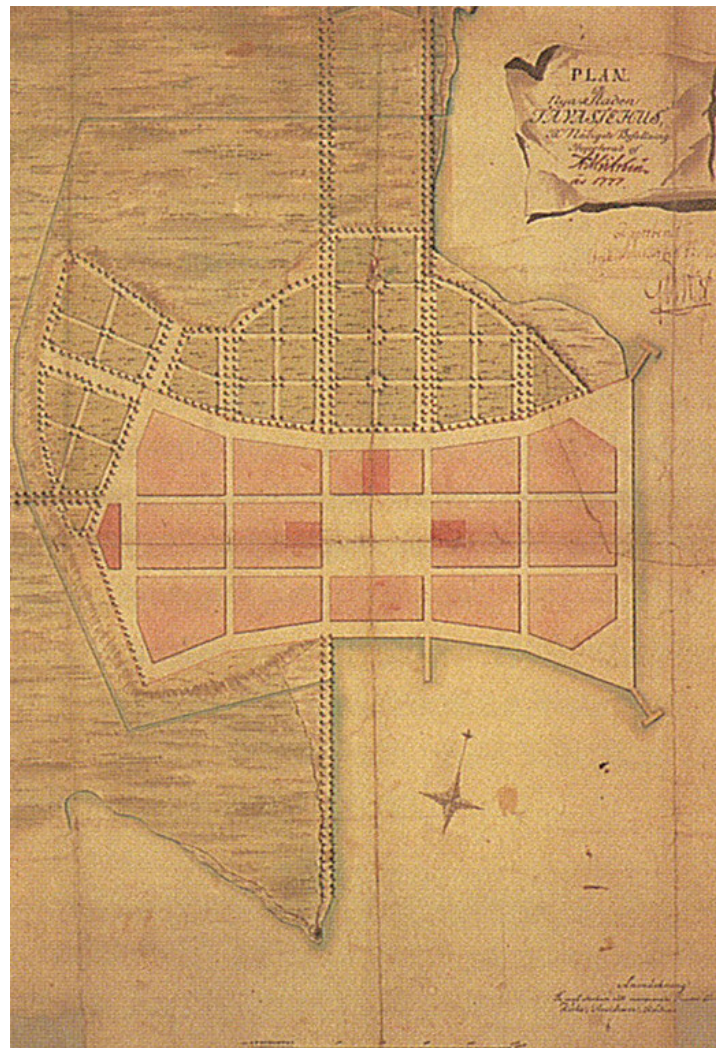
Suunnittelualueen maat ovat Hämeenlinnan kaupungin omistuksessa.

3 LÄHTÖKOHDAT

3.1 Historialliset vaiheet

Puistojen historiallisia vaiheita on selvitetty tarkemmin raportissa *"Maaherranpuiston, Aleksis Kiven puiston ja rantavyöhykkeen historia- ja maisemaselvitys, 6.8.2008"* (FCG Planeko Oy). Tähän on koottu keskeisiä vaiheita puistojen historiasta.

Hämeenlinnan varhaisimmat varsinaiset puistot syntyivät 1800-luvun alkupuoliskolla, mutta eräänlainen puistosuunnitelma löytyy linnoitustoimen päällikön Axel Magnus Arbinin asemakaavasta vuodelta 1777. Siinä linnan ja tulevan kaupungin väliin on esitetty puistovyöhyke, joka koostuu toisensa leikkaavista, puurivien reunustamista puistokaduista ja keskusauikeista, jotka liittyvät geometrisesti muotoillut nurmikentät toisiinsa.

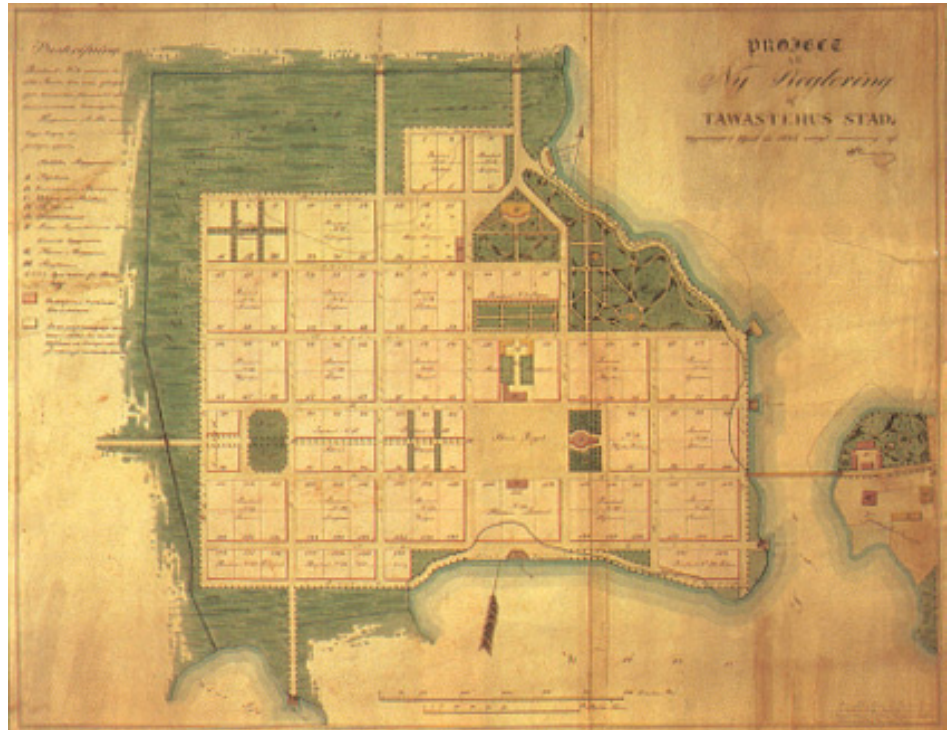
Arbinin asemakaava v. 1777 (Lähde: Puistojen kaupunki 1995)

3.1.1 Puistojen ja rantavyöhykkeen vaiheet

Hämeenlinnan koilliskulmassa sijainnut Seurapuisto oli Hämeenlinnan vanhimpia puistoja, joka on saanut väistyä asuntotonttien tieltä. Seurapuisto (Sällskapsträdgård) käsitti Birger Jaarlin kadulta ja Linnankadulta Vanajaveden rantaan ulottuvan alueen. Seurapuutarhan alkuvaiheet ajoittuvat vuoteen 1779.

Koristeellisen, maalatun aidan rajoittama puisto oli kauppias K.F.Björkbomin tallentamien kaupunkilaisten muistojen mukaan istutuksiensa puolesta ”hyvin järjestetty”. Björkbom kuvaa puistoa 1800-luvun alkupuolelta: keväisin kukoistivat hedelmäpuut; omena-, päärynä-, kirsikka- ja kriikunapuut kukasaaan, syksyllä ne kantoivat hedelmän. Puistoon oli järjestetty syreeneistä ja siperianhernepensaista muotoiltuja lehtimajoja, ja näitä pensaita oli myös istutettu reunustamaan puiston runsaita käytäviä. Leveämpi käytävä kiersi koko puiston, kapeammat yhdistivät puiston osat toisiinsa. Myös koristekasveja oli järjestetty istutuksia, näistä mainitaan erikseen keisarikruunu. Seurapuistoon kuului ”puutarhaosan” lisäksi vapaampi osa, jossa tiheään metsään oli raivattu polkuja. Puistossa kävelevien virkistykseksi oli rakennettu kaksi

kuusikulmaista virvokejuomamyymälää, ja puistoissa sai usein kuunnella myös vapaaehtoista soittokuntaa. (Puistojen kaupunki, 1995)

C.J.E Gustafssonin asemakaavassa v. 1845 näkyy kaupunginkoilliskulmassa Seurapuiston alue. (Lähde: Puistojen kaupunki 1995)

C.J.E. Gustafssonin laatimassa asemakaavassa vuodelta 1845 on piirretty laaja puistoalue Seurapuiston kohdalle. Asemakaavassa on sen länsiosassa suorakulmaisempi akselisommitelma ja itäpuolella vapaamuotoisempi maisemapuistotyylinen osa, jossa polut mutkittelevat. Missä määrin tässä suunnitelmassa on jälkiä todellisesta puutarhasta ja toisaalta Gustafssonin ja Rehbinderin toivomasta uudesta puistosuunnitelmasta, jää kuitenkin arvailujen varaan. (Puistojen kaupunki, 1995).

Karttavertailussa vuoden 1845 asemakaavan tilannetta verrattaessa nykytilanteeseen (Historia- ja maisemaselvityksen kuvaliite 2.), voidaan todeta, että mahdollisesti sekä Aleksis Kiven puiston sekä Maaherranpuiston katujen kulmiin sijoittuvat kolmiomaiset sisääntuloalueet ovat olleet entistä Seurapuistoa ja sen rantaviivaa rantapromenadeineen.

Kopio vuoden 1872 asemakaavasta v.1887 Alf. Caween (LÄhde:HKA)

Vuoden 1872 sekä vuoden 1892 asemakaavoissa on osoitettu Maaherranpuiston (silloin osa Rantapuistoa) kolmiomainen puistoalue, jonka toteutumisesta ei kuitenkaan ole tarkempaa tietoa. Todennäköisesti aluetta on täytetty jonkin verran jo 1800-luvun loppupuolella. Toisaalta vuonna 1857 toteutetun Kuokkalan kosken perkauksen jälkeen vesi laski peräti 2 metriä ja tämän rantaviivan muutoksen voi aistia Maaherranpuiston rinteestä, jossa ennen perkausta ollut rantaviiva (+82,50) on sijainnut sekä laajentuneesta puiston maa-alasta.

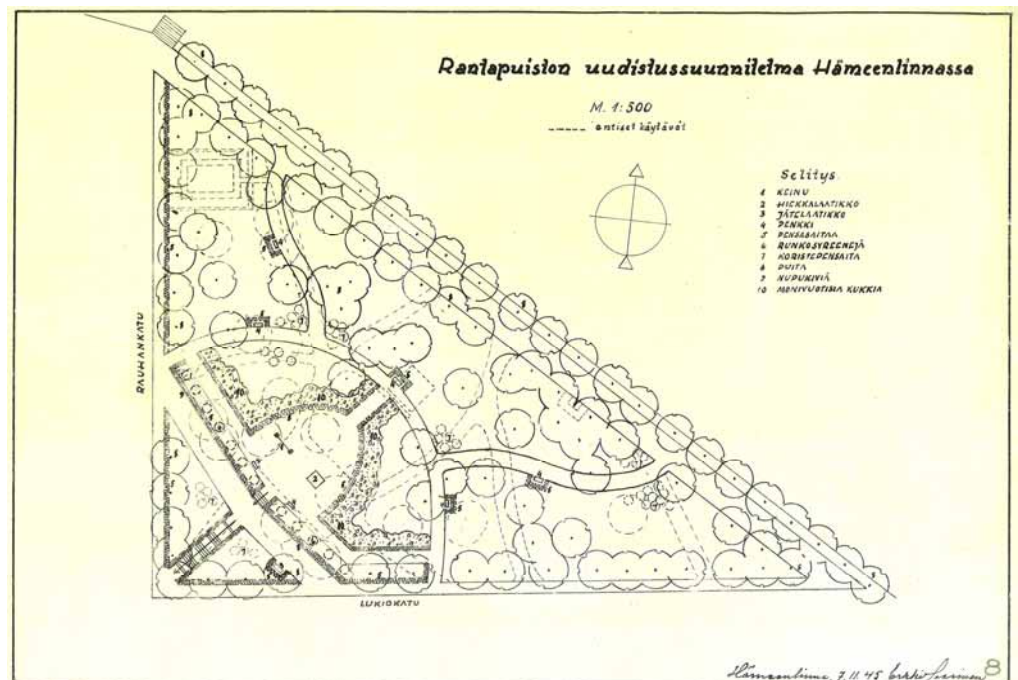
Vuonna 1904 perustettu puistovaliakunta ryhtyi toteuttamaan v. 1905 yhtenäistä "kävelimöä" Vanajaveden sillalta Rantapuiston kautta linnalle johtavalle tielle. Kaupunginpuutarhuri Anderssonilta tuli useita ehdotuksia vuosien 1906-08 aikana mm. rantapuiston hiekkakäytävien parantamisesta sekä istutusten lisäämisestä. Rantapuiston lisäksi puhutaan Koulukadun puistosta ja Lempi-
lahden puistosta, jotka lienevät nykyisen Aleksis Kiven puiston ja pistäytymislaiturin tienoilla. Hän ehdotti harvinaisempien puu- ja pensasistutusten istuttamista sekä kansanvalistuksen nimissä puiden ja pensaiden oheen sijoitettavien suomen- ja latinankielisten kasvilajien ja kasvupaikkojen nimeämistä kyltein. Listoista löytyy mm. seuraavia puulajeja: mongolianvaahtera (*Acer ginnala*), hevoskastanja, saarni, tuomia, riippajalava, lehtikuusi, sembramänty, tuija, lehmus, vaahteroita, koivuja, ym.

*Lyseo Rantapuistosta päin (kuvan ottamisvuosi ei tiedossa, arvio: v. 1912 jälkeen).
Lähde: HKHM*

Puistovaliokunnan vuosikertomuksessa v. 1912 on mainittu kasveja, joita v. 1911 kasvoi kaupungin puistoissa: havupuita 12 lajia, vaahteroita, syreenejä, paatsamia, jalavia, koivuja, leppiä, kanukkapensaita, saksanheisipuita, koristeomenapuita, jasmiineja, pihlajia, lehmuksia, pähkinäpuita, saarnia, tuomipihlajaa, hevoskastanjoita, tammia, lumimarjapensaita, siperianhernepensasta, tuhkapensasta, kultasadepensasta, kilsepensasta, ukonhattua, neilikkaa, lupiinia, tatarta ja hortensiaa, ym. (Puistojen kaupunki 1995)

Aluetta on peruskorjattu 1950-luvun lopulla. Vuodelta 1945 Erkki Saarisen piirtämässä Rantapuiston (nyk. Maaherranpuisto) uudistussuunnitelmassa näkyy katkoviivalla vanhat puistokäytävät, jotka ovat olleet osa suoria ja osa mutkittelevia ja käytävasommitelma epäsymmetrinen. Nykyisen leikkipaikan kohdalla on ollut suorakulmainen aukio. Rauhankadun ja Lukiokadun kulmasta on ollut yhteys puistoon. Puistossa on ollut pienempiä aukioita tai kukkaistutusalueita sekä ilmeisesti pohjoiskulmassa syreenimaja tai vastaava. Saarisen suunnitelmasta on toteutuneet käytävät sekä leikkipaikan aukio ja siihen liittyneet leikatut pensasaidanteet. Saarisen ehdottamia portaita Rauhan- ja Lukiokadun kulmasta ei ole toteutettu, kuin ei myöskään leikkipaikan lounaispuolelta suunniteltuja yhteyksiä runkosyreeneineen. Saarinen oli ehdottanut leikkipaikan pensasaidan reunoille monivuotisia kukkaistutuksia.

Erkki Saarisen Rantapuiston (nykyisen Maaherranpuiston) uudistussuunnitelma vuodelta 1945. Lähde: Hämeenlinnan kaupunki, luonnonhoitotoimisto

Rantapuisto (nyk. Maaherranpuisto) 1940-50-luvulla. Lähde: "Hämeenlinna" -teos vuodelta 1952.

Hämeenlinnan rantapuistoa (kuva nykyisestä Aleksis Kiven puistosta) tulvan aikaan 14.12.1954. Lähde:HKHM

3.2 Nykytilanne

3.2.1 Yleistä

Puistojen maisemaa ja nykytilannetta on käsitelty myös raportissa *”Maaherranpuiston, Aleksis Kiven puiston ja rantavyöhykkeen historia- ja maisemaselvitys, 6.8.2008”* (FCG Planeko Oy).

Suunnittelualue on osa Vanajaveden rantavyöhykettä, ja järvi – rakennettu rantaviiva rajaa molempia puistoja koillisessa. Länsi- ja eteläsiivillä puistoja rajaavat katualueet, joiden tasaus on Aleksis Kiven puiston kohdalla hieman puistoaluetta ylempänä ja Maaherranpuiston kohdalla Lukiokadun ja Rauhankadun kulmassa paljon puiston tasausta ylempänä. Kyseiseen rinteeseen on istutettu puustoa (mm. kuusia) ja nurmikkkoa. Tällöin yhteys kirjastolta Maaherranpuistoon on estynyt. Rantareitin koivukujanteet ovat maisemallisesti merkittävät sekä reittiä kulkeville että suurmaisemassa Vanajavedeltä päin. Aiemmin tilaa luoneet puistopolkujen ja kadun varren puut ovat suureksi osaksi huonossa kunnossa tai kaadettu, joten tilojen hierarkia ei enää hahmotu niin hyvin. Molemmat puistot näkyvät myös vastarannalle.

Puistojen edustalla kulkee Hämeenlinna-Turenki-Leppäkoski venereitti.

Maaperä ja vedet

Suuri osa puistoalueiden maaperästä on täyttömaata ja entistä järvenpohjaa. Sen alla on pääasiassa moreenia. Kova maapohja tulee vastaan n. 10 m syvyydessä. Maaherranpuiston rinteessä on moreenia ja entisen polkuyhteyden alla täyttömaata sekä päällä kasvuturvetta.

Puistot sijaitsevat Vanajaveden rannalla. Vanajavesi on säännöstelty, runsasravinteinen vesistö. Sen veden korkeuden vaihtelu on keskimäärin 60 cm. Veden laatu on nykyisellään virkistyskäyttöön sopiva.

Maaherranpuisto etelästä. Kuva: Hämeenlinnan kaupunki / LOM Pictometry

3.2.2 Maaherranpuisto

Kasvillisuus

Puiston tilallinen hahmo on ei ole kovin selkeä. Selkeimmin erottuu rantareitin reunustama koivukujanne omana elementtinään. Rantareitin koivut ovat romanttisesti vanhentuneet, mutta valitettavasti huonossa kunnossa.

Lukiokatua ja Rauhankatua reunustavista puista osa on jäljellä, mutta huonokuntoisia on poistettu, joten puuriveissä on "aukkoja". Katuja reunustavat erilaiset puut.

Puiston sisäosissa puusto on monilajista ja eri-ikäistä. Uudempia puita on istutettu myös keskiosiin, jolloin tilallinen hierarkkia heikkenee. Joissakin puiston puissa on nimikylttejä. Puistossa kasvaa useita puulajeja: palsamipihta, harmaapihta, lännenpihta, hopeakuusi, metsävaahtera, tataarivaahtera, rauduskoivu, punasaarni, laakeripoppeli, tammi, hopeapaju, keisarinlehmus, vuorijalava, kynäjalava, rusotuomipihlaja, isotuomipihlaja, kiiltotuhkapensas, unkarinsyreeni, metsäkuusi, tapionpöytä.

Pensaita on istutettu mm.rantareitin läheisyyteen: mm. isotuomipihlajaa sekä leikkipaikkaa rajaamaan syreeniä ja muutama orapihlajan taimi.

Lisäksi alueella kasvaa jonkin verran perennoja, kuten töyhtöangervoja "vesipallon" vieressä. Vanhan ja koristeellisen tataarivaahteran yhteydessä kasvaa kiiltotuhkapensaita. Muilta osin avoimet alueet ovat nurmikkoa (A1).

Tataarivaahtera on koristeellinen katseenvangitsija (kuva:EE)

Puuston kuntokartoitus

Maaherranpuiston puusto on kuntokartoitettu ja raportti on päivätty 17.4.2008. Kuntokartoituksen laati Hämeenlinnan kaupunki, luonnonhoitotomisto. Kuntokartoituksessa on käytetty apuna vuonna 1999 tehtyä aikaisempaa kuntotutkimusta. Puustokartoituksessa puut on jaettu viiteen kuntoluokkaan, joista hyväkuntoisimmat ovat luokassa 1 ja huonokuntoisimmat luokassa 5. Liitekartassa puuston uusimisen vaiheet on esitetty sekä puiden kuntoluokat että uudistamisvaiheet.

Rantareitin koivut:

Rantavyöhykkeen koivuista suurin osa on todettu huonokuntoiseksi jo vuonna 1999 ja ehdotettu kaadettavaksi viiden vuoden kuluessa tai puiston saneerauksen yhteydessä. Ainoastaan Rauhankadun päässä oleva rantakoivu on kunnoltaan hyvä eli luokassa 2 -3 (hyväkuntoinen puu, pieniä vaurioita - puu kohtalaisessa kunnossa). Muissa rantakoivuissa on lahoa, pakkashalkeamia ja osa kallistuu voimakkaasti veden päälle.

Muutammat puut näyttävät kaatumisalttiilta, koska osa niiden juuristoa on katkeillut rantareitin puoleiselta sivulta. Rantavyöhykkeen puut ovat onneksi kallellaan veden päälle ja vahingoituttuaan kaatunevat pois päin rantareitistä.

Kuva yllä: Heikkojuurinen rantakoivu on vahvasti kallellaan veden päällä. (kuva EK)

Kuva yllä: Maaherranpuiston rantareitin koivut ovat tulleet uusimisikään. (kuva EK)

Rantareitin puiston puoleisen koivurivin puiden kunto vaihtelee ja koivurivistä on jouduttu poistamaan huonokuntoisimpia puita. Keväällä 2008 tehdyssä kuntokartoituksessa pari puuta määriteltiin niin huonokuntoiseksi ja vaaralliseksi, että ne kaadettiin heti samana keväänä.

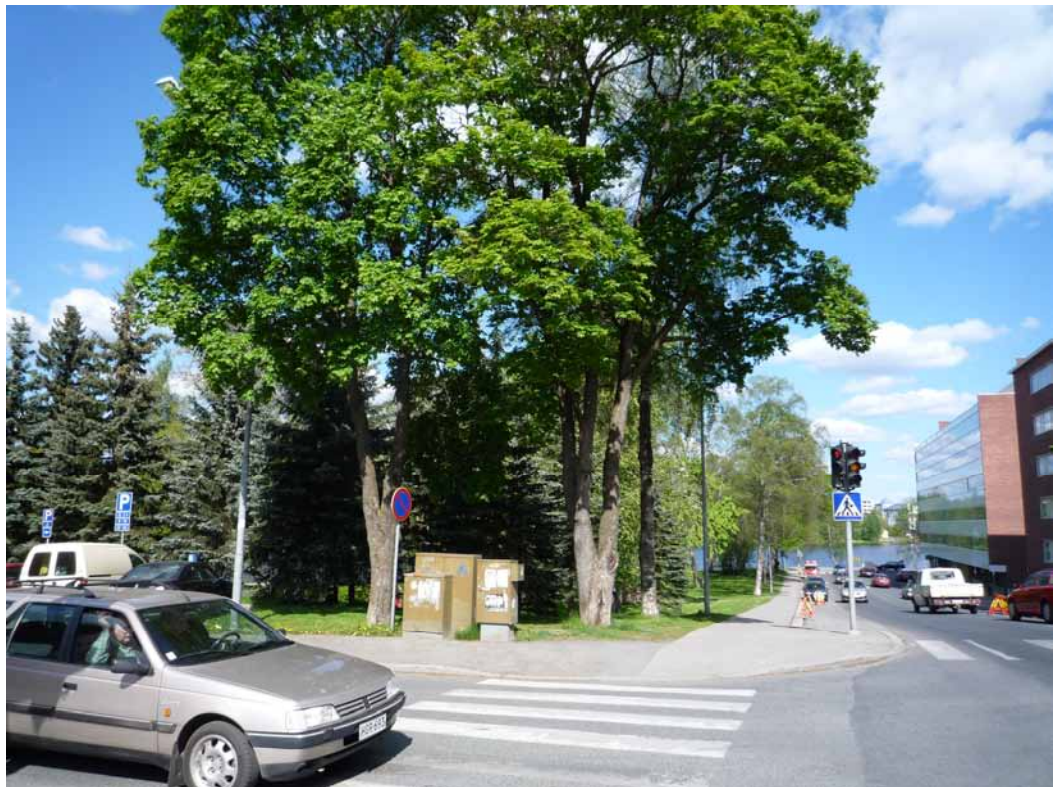
Suurin osa puurivin puista on luokiteltu kuntoluokkiin 4-5 (puu huonossa kunnossa – puussa runsaasti vaurioita ja rakenteellisesti heikkoja kohtia). 'Vesipallo-oleskeluryhmän' kohdalla koivurivissä on kolme nuorta ja muuta puus-toa parempikuntoisempaa täydennysistutuskoivua. Ne on määritetty kuntoluokkaan 1 (erittäin hyväkuntoinen puu ilman vaurioita). Rauhankadun päässä rantareitiltä löytyy huonokuntoinen koivu (kuntoluokkaa 5) ja sen vieressä koivu kuntoluokkaa 3 (puu kohtalaisessa kunnossa).

Kuva yllä: Osa rantareitin koivuista on uusittu, nuoret koivut kuvassa takalalla. (kuva EK)

Rauhankadun sivun puut

Maaherranpuiston Rauhankatuun rajoittuvassa sivussa oleva puurivi on harvennut vuosien varrella. Rauhankadun rannan päässä kasvavat saarni ja koivu, jotka kumpikin kuuluvat kuntoluokkaan 1 (erittäin hyväkuntoinen puu ilman vaurioita). Koivu tosin kasvaa vinoon Rauhankadun päälle. Puiston keskivaiheilla, Rauhankadun vieressä kasvaa vaahtera, kuntoluokkaa 3 (puu kohtalaisessa kunnossa). Rauhankadun ja Lukiokadun kulmassa on kaksi kuntoluokan 4 (puu huonossa kunnossa) vaahteraa. Huonokuntoisempaa niistä on suositeltu kaadettavaksi jo aikaisemmassa vuoden 1999 kuntokartoituksessa. Vaahteroiden rungot ovat kaksihaaraiset ja runkoihin on muodostunut jyrkät oksakulmat, joka ovat alttiita repeilemään.

Kuva yllä: Maaherranpuiston eteläkulma, oikealla Lukiokatu. (kuva EK)

Lukiokadun sivun puut

Maaherranpuiston Lukiokadun puoleisella sivulla kasvaa pääasiallisesti kohtuullisessa kunnossa tai hyväkunnossa olevia puita (kuntoluokat 1-3). Puulajitkin vaihtelevat: vaahtera, lehmus, koivu ja vuorijalava.

Lukiokadulta puistoon vievän reitin kulmassa rannanpuoleinen koivu on määriteltä kuntoluokkaan 4 (puu huonossa kunnossa). Huonokuntoiseksi, kuntoluokkaan 4 on määriteltä myös Lukiokadun ja Arvi Kariston kadun mutkassa kasvava koivu.

Maaherranpuiston sisäosien puusto

Lukiokadulta puistoon vievän reitin läheisyydessä rannanpuoleisella nurmikkoalueella kasvavat koivut ovat kaikki määritelty kuntoluokkaan 4 (puu huonossa kunnossa). Pensasryhmän yhteydessä oleva tataarivaahtera on varsin viehättävän näköinen, mutta se myös määritelty huonokuntoiseksi, luokkaan 4.

Kuva yllä: Lukiokadulle vievän puistopolun läheisyydessä kasvaa useita huonokuntoisia koivuja. (kuva EK)

Reitin pohjoispuolella, kirjaston lähellä sijaitsevat puut, poppeli ja koivu ovat parempia, kuntoluokassa 3 (puu kohtalaisessa kunnossa). Poppelin latvus on harventunut ja se ei ole erityisen kaunis. Puu on kuitenkin niin korkea, että latvus kohoaa muita puita korkeammalle ja näkyy kiinnostavasti vastarannalle.

Leikkipaikan takana olevaan rinteeseen melko tiheästi istutetut okakuuset ovat kaikki kuntoluokkaa 1 (erittäin hyväkuntoinen puu ilman vaurioita). Leikkipaikan läheisyydessä kasvaa kolme hyväkuntoista vuorijalavaa, kuntoluokkaa 1 ja 2 (erittäin hyväkuntoinen puu ilman vaurioita - hyväkuntoinen puu).

Leikattu unkarinsyreeniaita rajaa Maaherranpuiston leikkipaikkaa.

Kuva yllä: Okakuusiryhmää voisi harventaa. (kuva EK)

Maaherranpuiston länsiosasta löytyy kiinnostavasti eri puulajeja: kaksi saarnea, (kuntoluokka 1), vuorijalava (kuntoluokka 2), lehmus (kuntoluokkaa 1), koivu, (kuntoluokka 1), koivu (kuntoluokkaa 2), vaahtera (kuntoluokkaa 2). Puistossa on hyvä olla eri-ikäistä puustoa. Ne tuovat puistoon rehevyyttä kun rannan puurivejä uusitaan.

Huonokuntoisempia puita löytyy rannan läheisyydestä: koivu, kuntoluokka 4/5 (rungossa pakkashalkeamia ja lahoa noin 10 cm) sekä rungoistaan haljenneet ja osittain ontot tataarivaahterat (kuntoluokat 4 ja 5). Toinen tataarivaahtera kasvaa kovasti vinoon, onneksi se ei ole kulkuväylän vieressä.

Kuva yllä: Puistosta aukeaa hienoja näkymiä järvelle ja Linnalle. Kuvan koivut ovat huonokuntoisia, samoin vasemmalla kasvavat tataarivaahterat. Iso-tuomipihlajaryhmät ovat reheviä ja peittävät osittain näkymiä. (kuva EK)

”Graniittipallon” viereisen oleskeluryhmän läheisyyteen on istutettu harvinaisempia puulajeja, esimerkiksi 80-luvulla reheviä paperikoivuja. Paperikoivut ovat erinomaisessa kunnossa (kuntoluokka 1), samoin vuorijalavat (kuntoluokka 1). Pieni kuusi (kuntoluokkaa 1) on maaherran istuttama v.1997, jolloin puiston nimi muutettiin Rantapuistosta Maaherranpuistoksi.

Kuva yllä: Graniittipallon läheisyydessä kasvaa hyväkuntoisia puita. Keskellä on maaherran kuusi, jolla ei oikein ole kasvutilaa. (kuva EK)

”Graniittipallo” -ryhmän lähellä kasvaa korkea kuusi, joka on määritelty kuntoluokkaan 1. Kuusi ei ole suurikokoisena erityisen kaunis, mutta tuo lehdetömään aikaan puistoon vihreyttä.

”Graniittipallo”-oleskeluryhmän länsipuolen sektorissa huonokuntoisempia puita ovat tammi, jonka latvus ei ole enää kaunis (kuntoluokkaa 4) ja rungon pakkashalkeamista kärsivä koivu, kuntoluokkaa 4.

Käytäväverkko

Rantareitti on selkeästi puiston sisällä pääyhteys. Muita tärkeitä yhteyksiä on yhteys Rauhankadun puolivälistä puiston sisään. Puiston sisäinen käytäväverkko on toteutettu pitkälti Saarisen 1945 tekemän uudistussuunnitelman mukaisesti, jossa leikkipaikka on puiston toiminnallinen keskus, jota kaartaa puistokäytävä ja josta lähtee symmetrisesti yhteydet rantareitille. Rantareitin leveys vaihtelee 2,5 – 3,5 metrin välillä. Muut puistokäytävät ovat n. 2,0-2,5 metriä leveitä.

Kaikki puiston sisäiset reitit ovat kivituhkapintaisia.

Poikittainen yhteys johtaa rannasta kirjastolle. Puiston sisäosan penkki on eri mallinen kuin rantareitin penkki. (Kuva EE)

Leikkipaikka, rakenteet, kalusteet ja varusteet

Leikkipaikka

Leikkipaikkaa rajaavat leikatut pensasaidanteet. Välineet ovat perusvälineitä; keinut, hiekkalaatikko, liukumäki, rekkitangot, keinueläin sekä penkki ja pöytä-yhdistelmä. Yleisilme on vaatimaton ja esim. liukumäessä on rikkinäisiä osia.

Maaherranpuiston leikkipuistoa käyttävät mm. lähellä toimivan päiväkodin lapset. (Kuva EK)

Rakenteet

Rantapenger on tuettu kivilohkarein, jotka ovat sammaloituneet kauniisti. Joissakin kohdin maa on painunut lohcareiden ja käytävän välillä.

Kun Hämeenlinnasta tuli vuonna 1997 Etelä-Suomen läänin pääkaupunki, vihittiin puisto Maaherranpuistoksi läänin perustamisen kunniaksi. Vihkimistilaisuudessa puistoon istutettiin itsenäisyyden kuusi ja puistoon tuli myös puistorakennelma, noin 300 kiloa painava hiottu kivipallo, joka pyörii sadasosamillin vesipatjan päällä.

Graniittipallo ja vanhat sillan kivitolpat. (Kuvat EK ja EE)

Vanhat sillan kivitolpat ovat löytäneet uudet paikat puiston rantareitin sisäänkäyntien kohdilta.

Kalusteet ja varusteet

Rantareitti on valaistu tyylikkäillä mustilla pylväsvalaisimilla. Leikkipaikalla on yksi erimallinen pylväsvalaisin ja "graniittipallon" yhteydessä on kaksi pollari-valaisinta. Muualla puistossa valaisimia ei ole.

Rantareitin valaisin ja leikkipaikan valaisin. (Kuvat EE)

Penkkejä on sijoitettu pääasiassa pareittain sekä rantareitin varrelle että vesipallon yhteyteen. Lisäksi pienen kivipöydän ympärillä on kaareissa kolme penkkiä rantareitin varrella. Penkkimalli on rantareitin osalta sama koko suunnittelualueella. Graniittipallon alueella on oma penkkimalli. Puiston sisäosissa on käytössä punainen peruspenkki, jossa valkoiseksi maalattu metallinen runko. Roska-astioina on käytössä erimallisia puistoroska-astioita. Puiston sisäosissa on mustia roska-astioita ja rantareitillä vihreitä.

Rantareitin penkit on sekä Maaherranpuistossa että Aleksis Kiven puistossa sijoitettu pareittain. (Kuva EK)

3.2.3 Aleksis Kiven puisto

Valoa ja varjoa Aleksis Kiven puistossa. (Kuva EE)

Kasvillisuus

Aleksis Kiven puisto sijoittuu melko tasaiselle alueelle. Keskikäytävä nousee rantalaitureilta loivasti Koulukadun ja Linnankadun risteykseen.

Puiston tilallinen hahmo on kärsinyt, koska huonokuntoisia puita on jouduttu kaatamaan keskikäytävän ja rantareitin sekä katujen varsilta. Uusia puita on istutettu keskialueille, jolloin reittien ja tilojen hierarkkia ei ole enää selkeä. Toisaalta on hyvä, että keskivaiheilla on nuorta ja hyväkuntoista puustoa, kun rantareitin, keskikäytävän ja kadunvarsien puustoa uudistetaan.

Puistossa kasvaa useita puulajeja: sebramänty, rauduskoivu, punasaarni, laakeripoppeli, raita, keisarinlehmus, vuorijalava ja metsävaahtera.

Pensaita ja perennoja ei puistossa ole. Avoimet alueet ovat pääasiassa nurmikkaa (A1).

Puuston kuntokartoitus

Aleksis Kiven puiston puusto on kuntokartoitettu ja raportti on päivätty 22.4.2008. Kuntokartoituksen laati Hämeenlinnan kaupunki, luonnonhoitotöistä. Kuntokartoituksessa on käytetty apuna vuonna 1999 tehtyä aikaisempaa kuntotutkimusta. Puustokartoituksessa puut on jaettu viiteen kuntoluokkaan, joista hyväkuntoisimmat ovat luokassa 1 ja huonokuntoisimmat luokassa 5. Liitekartassa puuston uusimisen vaiheet on esitetty sekä puiden kuntoluokat että uudistamisvaiheet.

Rantareitin koivut:

Rantavyöhykkeen koivuista osa on nuoria ja hyväkuntoisia, osa vanhoja ja vaurioituneita. Linnankadun päähän on istutettu uusia koivuja, jotka ovat terveitä (kuntoluokka 2). Kirjaston alapuolen koivuista löytyy pehmentymiä ja osa koivuista kallistuu veden päälle. Rantavyöhykkeen puut on määritelty kuntoluokkiin 2-4, huonokuntoisemmat sijaitsevat kirjaston alapuolella.

Rantavyöhykkeen puut ovat onneksi kallellaan veden päälle ja kaatunevat pois päin rantareitistä.

Kuva yllä: Aleksis Kiven puiston rantapuustoa kirjaston kohdalla. (kuva EK)

Kuva yllä: Aleksis Kiven puiston rantavyöhykkeellä puurivi ei ole tasainen. (kuva EK)

Rantareitin puiston puoleisen puurivin rivin puiden kunto ja koko vaihtelee kovasti. Puurivissä kasvaa kaksi jalavaa, jotka kummatkin ovat kuntoluokassa 1. Loput rantareitin puistoreunan puista ovat koivuja. Koivujen koot ja kasvukunto vaihtelee: Linnankadun päässä on kolme kuntoluokan 2 koivua, puiston halkaisevan keskuskäytävän molemmin puolin kuntoluokkaan 3 (puu kohtalaisessa kunnossa) määriteltä puuta. Kirjastolle vievän käytävän läheisyydestä löytyvät huonoimmat koivut, joista pari kärsii pakkashalkeamista ja rungonpehmentymistä, yksi on monihaarainen puu ja sisältää jonkin verran lahoa. Kirjaston alapuolella on nuori ja kasvuvoimainen koivu, kuntoluokkaa 1 sekä kuntoluokan 3 (puu kohtalaisessa kunnossa). Rantareitin Rauhankadun päässä kasvaa hyväkuntoinen nuorehko jalava (kuntoluokka 1) ja Linnankadun päässä kuntoluokan 3 (puu kohtalaisessa kunnossa) kaksihaarainen vaahtera.

Kuva yllä: Aleksis Kiven puiston rantareitille ei muodostu yhtenäistä puukujannetta. Koulukadun sivun koivut ovat huonokuntoisia. (kuva EK)

Koulukadun sivun puut

Aleksis Kiven puiston huonokuntoisimmat puut löytyvät Koulukadun sivulta. Keväällä 2008 tehdyssä kuntokartoituksessa yksi koivu määriteltiin niin huonokuntoiseksi ja vaaralliseksi, että se kaadettiin heti samana keväänä. Puurivistä on jouduttu poistamaan puita aikaisemminkin ja selkeää puurivistä ei enää muodostu. Jäljellä olevista koivuista 4 on määriteltä huonoimpaan kuntoluokkaan 5 (puussa runsaasti vaurioita ja rakenteellisia heikkoja kohtia), loput koivut kuntoluokkaan 4 (puu on huonossa kunnossa). Puut kärsivät pehmentymistä, rungon pakkashalkeamista ja käävästä.

Linnankadun sivun puut

Aleksis Kiven puiston Linnankadun sivullekaan ei muodostu selkeää puurivistä. Sen varrella kasvaa viisi koivua ja rannan päässä kaksihaarainen vaahtera. Koivujen kunto vaihtelee (kuntoluokat 3-5). Puut kärsivät pehmentymisestä, tyvivauriosta ja rungon pakkashalkeamista.

Aleksis Kiven puiston sisäosien puut

Linnankadun ja puiston halki kulkevan käytävän länsisektorissa kasvaa kookas sembramänty, jonka latvus on hyvässä kunnossa. Sembramännyn latvuksesta näkyy, että puu on joutunut kasvamaan lähellä muita puita. Sen latvus on päältä pyöreä, mutta alemmaa supistunut ja alaoksat karsiutuneet. Sembramännyn latvus kasvaa muiden puiden yläpuolelle ja näkyy puiston silhuetissa kaukomaisemassa. Ainoana havupuuna se tuo Aleksis Kiven puistoon vihreyttä lehdettömänä aikana.

Kuva yllä: Sembramännyn alaoksat ovat karsiutuneet. Taustalla vinoon kasvava saarni ja rauduskoivu (kuva EK)

Sembramännyn takana kasvavat hyväkuntoiset puut, saarni (kuntoluokka 2) ja 80-luvulla istutettu koivun erikoismuoto (kuntoluokka 1).

Niiden kanssa samassa ryhmässä kasvaa raita, jonka rungossa halkeamia (kuntoluokka 2), keisarinlehmus (kuntoluokka 3), sekä koivu (kuntoluokka 3).

Aleksis Kiven puiston eteläkulmassa kasvaa ryhmässä erittäin huonokuntoisia lahovikaisia koivuja (kuntoluokka 5) ja nuori, hyväkuntoinen jalava (kuntoluokka 2).

Puiston halki vievän keskuskäytävän varrelta löytyy lisää huonokuntoisia koivuja. Osa niistä on jo vuoden 1999 kuntokartoituksessa määritelty kaadettaviksi. Koivut kuntoluokissa 5 ja 4-5. Puut kärsivät pakurista ja lahosta. Lähellä rantareittiä kasvaa parempikuntoinen ja nuorempi koivu, joka on määritelty kuntoluokkaan 2.

Aleksis Kiven puiston lounaiskulmassa kasvaa kookas keisarinpoppeli, joka on määritelty kuntoluokkaan 3-4 (puu kohtalaisessa kunnossa - puu huonossa kunnossa).

Kuva yllä: Luoteiskulman keisarinpoppelin latvuksessa on kuivia oksia. Isojen oksien kunto tulisi tarkistaa putoamisvaaran varalta. Taustalla jyrkkähaarainen vaahtera. (kuva EK)

Puiston halki vievän keskuskäytävän itäpuolelle istutetut puut ovat terveitä ja hyvässä kasvussa. Siellä kasvaa 80-luvulla istutettuja erikoiskoivuja (kuntoluokka 1) ja kolme vuorijalavaa (kuntoluokka 1).

Kuva yllä: Puiston keskiosassa kasvaa nuorta ja hyväkuntoista puustoa. (kuva EK)

Käytäväverkko

Rantareitti on tärkeä alueen sisäinen yhteys, joka samalla yhdistää puiston osaksi laajempaa virkistysverkkoa. Koulukadun ja Linnankadun kulmasta lähtee keskeisesti sijoitettu sorakäytävä, joka johtaa vuokravenelaiturille. Rantareitiltä kulkee vilkkaasti käytetty yhteys kirjaston suuntaan. Rantareitiltä kirjastolle menevä polku on kapea (n.1,5- 2 m) ja näyttää syntyneen tallauksesta.

Polkuyhteys kirjastolle on kapea. (Kuva EE)

Rakenteet, kalusteet ja varusteet

Rannan vuokravenelaiturit ja etenkin laituriportti ovat huonossa kunnossa. Puiston luoteiskulmassa on pistäytymislaituri sekä kansallisen kaupunkipuiston opaste sekä penkit.

Rantapenger on tuettu kivilohkarein, jotka ovat sammaloituneet kauniisti. Joissakin kohdin maa on painunut lohkareiden ja rantareitin käytävän välillä.

Penkkejä on sijoitettu pääasiassa rantareitin varrelle ja samoin roska-astiat. Penkit ovat pareittain ja samaa mallia kuin Maaherranpuistossa. Keskikäytävän varrella on myös punainen peruspenkki, jossa valkoiseksi maalattu metallirunko. Keskikäytävän päähän on sijoitettu Molok-syväsäiliö.

Vanhat sillan kivitolpat ovat löytäneet uudet paikat puiston rantareitin sisäänkäyntien kohdilta.

Rantareitti on valaistu tyylikkäillä mustilla pylväsvalaisimilla. Keskikäytävällä on yksi samanlainen pylväsvalaisin kuin rantareitillä. Vuokravenelaiturin sisäänkäynnin läheisyydessä on puupylvääseen kiinnitetty valonheitin. Muualla puistossa valaisimia ei ole. Aleksis Kiven puiston reunalla Koulukadulla on katuvalaisimet.

Laituriportti kaipaa uusimista. (Kuva RG)

Keskikäytävän penkkimalli ja roska-astia poikkeavat rantareitin malleista. (Kuva EE)

3.3 Ongelmat ja kehittämiskohdat

Yleisenä ongelmana on molempien puistojen ränsistyminen ajan myötä, mihin liittyy erityisesti puuston uusimisen tarve. Jotkut puut ovat huonokuntoisia ja ne alkavat olla vaaraksi alueella liikkujille. Rantareitin rooli osana rantapuistojen ketjua on edelleen kasvanut ja kaupungilla on paineita kehittää reittiä edelleen osana laajempaa kokonaisuutta.

Puistojen valaistus on paikoin riittämätön.

Muita ongelmia ovat mm.:

Maaherranpuisto:

- Puiston tilallinen hahmo ei juuri pääse esiin, kun puita on jouduttu kaatamaan ja puita istutettu alueelle melko tasaisesti joka paikkaan
- Yhteys kirjastolta puistoon ei ole kutsuva (p-alue, kuusikko)
- Leikkipuiston varusteet ovat osittain huonossa kunnossa ja varustelu on vaatimaton
- "Vesipallon" alue on hieman keskeneräisen oloinen
- Puistojen solmukohdan potentiaalia ei ole hyödynnetty
- puiston itäinen sisääntulokulma ja sen ympäristö on viimeistelemätön

Aleksis Kiven puisto

- Puiston tilallinen hahmo ei juuri pääse esiin, kun puita on jouduttu kaatamaan ja puita istutettu alueelle melko tasaisesti joka paikkaan
- vuokravenelaiturin portti on ruostunut ja häiriöksi puiston maisemakuvalle
- Rantapenkereen maa on joissain kohdin painunut lohcareiden ja käytävän välillä
- Keskikäytävää käytetään väliaikaiseen pysäköintiin ja tavarantuontiin

4 YLEISSUUNNITELMA

4.1 Alueen kehittämisedellytykset

Suunnittelualue on osa rantavyöhykkeen puistojen ketjua ja samalla osa kaupungin historiaa. Ranta ja järvi ovat erityisen merkittäviä kaupungin asukkaille. Rantavyöhyke ja sen puistot ovat merkittäviä sekä osana katumiljöötä, itsenäisinä puistoina että vastarannalta katsottuna osana kaupungin/ rantavyöhykkeen silhuettia.

Alueella kasvaa myös vanhaa, puistojen historiaan liittyvää puustoa.

Rantareitti on osa kaupungin keskustan tärkeintä virkistysyhteyttä, jonka edelleen kehittämiseen ja laajentamiseen on paineita.

Puistojen sijainti on Hämeenlinnan kaupungissa keskeinen.

4.2 Suunnitelman tavoitteet

Työn tavoitteena oli:

- kohentaa ja uudistaa puistojen yleisilmettä
- uudistaa puustoa vaihteittain ottaen huomioon toiminnalliset, maisemalliset ja historialliset näkökulmat
- parantaa rantavyöhykkeen virkistysarvoa
- parantaa turvallisuutta
- parantaa kohteiden identiteettiä mm. historiaan liittyvien piirteiden vahvistamisella ja näkymien säilyttämisellä ja avaamisella

Maaherranpuisto

Yhteyden parantaminen kirjastolta ja Lukiokadulta puistoon ja leikkipaikalle on ollut keskeinen tavoite puiston vaihteittaisen uudistamisen lisäksi.

Leikkipaikan kehittäminen on puiston sisäisten toimintojen kannalta tärkeää.

Aleksis Kiven puisto

Venelaiturialueen ja portin ja sen ympäristön kehittäminen on jatkosuunnittelussa huomioon otettava asia.

4.3 Yleissuunnitelman sisältö

4.3.1 Maaherranpuisto

Maaherranpuiston suunnittelija ei ole tiedossa ja puiston alkuperäisestä asusta on vain vähän tietoa, lähinnä joitakin valokuvia on olemassa. Maaherranpuiston eteläkulman rinne on todennäköisesti ollut osa laajempaa "Seurapuistoa" (v. 1779-1850). 1904 Hämeenlinnaan perustettiin puistovaliokunta, jonka ensimmäisiin tehtäviin 1905 kuului "puilla istutetun kävelimön" toteuttaminen Vanajaveden sillalta rantapuistojen kautta linnan suuntaan. Samoihin aikoihin oli aloitettu myös rantojen tasointi ja järjestelytyöt. Rantareitin koivukujanteen istutusajankohdasta ei löytynyt tietoja. Viheraluekortissa Maaherranpuiston (aiemmin nimellä Rantapuisto) valmistumisaika on v. 1914.

Vuoden 1945 uudistussuunnitelmassa (Saarinen) näkyy katkoviivoilla entiset käytävät, joita on ollut enemmän ja sen lisäksi suorakulmaisia kenttä- ja oleskelualueita. Myös poikittainen yhteys Lukiokadulta Rauhankadulle sekä

portaat kulmaukseen ovat havaittavissa suunnitelmassa. Vuonna 1958 toteutetussa peruskorjauksessa toteutettiin ainakin osa Saarisen suunnitelmasta; kaarevin pensasaidoin rajattu leikkipaikka sekä käytävät. Ilmeisesti Lukiokadun ja Rauhankadun kulmaukseen johtavia portaita ei ole toteutettu. Työssä on päädytty hakemaan puistolle sekä "Seurapuiston" aikaista että 1900-luvun alkupuolen kansallisromanttista ja 1950-luvun ilmettä.

4.3.1.1 Puistosuunnitelma

Kuva yllä: Maaherranpuiston kunnostuksen yleissuunnitelma.

Puiston tilallista hahmoa on selkiytetty poistamalla huonokuntoisia puita puiston sisäosista ja uudistamalla rantareitin koivukujanne sekä puiston ja katu-
jen väliset puurivit. Lisäksi on ehdotettu puiston sisäisten puiden harventamista ja vähittäistä muuttamista avoimemmaksi. Nurmi-alueille on ehdotettu säilytettäväksi / istutettavaksi yksittäisiä maisemapuita tai kukkivia pikkupuita.

Rauhankadun varrelle on ehdotettu istutettavan uusi puurivi hieman harvempaa, jotta näkymät puistoon olisivat kirjaston suunnalta avarat. Eteläkulmauksen kuusia poistetaan näkymien avaamiseksi ja valoisuuden lisäämiseksi. Lukiokadun puuriviä uusittaessa voidaan käyttää erilajista puustoa.

"Seurapuiston" aikaista teemaa tuodaan esiin Maaherranpuiston eteläkulmauksessa, josta tehdään houkutteleva kukkiva rinne, mm. syreenien, kukkivien pikku puiden ja maanpeittokasvien (esim. imikkä, pikkutalvio, kurjenpolvet) avulla sekä leikkipaikan reunan kukkapenkkiin istutettavien perinneperennojen (esim. illakko, neilikka, liljat) ja kesäkukkien (esim. orvokki, hopealehti) avulla. Kukkapaikka sijoittuu vanhan rantaviivan paikalle, joten lajiston teemana voi olla myös rantakasvillisuus (rantakukka, rantatädyke, irikset, jaloangervot), joka viihtyy myös kuivemmassa vyöhykkeessä. Väriteemana voisi olla purppuran, lilan, pinkin ja sinisen eri sävyt.

Vanhoja koristeellisia tataarivaahteroita pyritään säilyttämään niin pitkään kuin mahdollista ja niiden yhteyteen sopisi hyvin kukkapenkit korostamaan puiden maamerkkimäisyyttä. Kukkapenkit voisivat tuoda tuulahduksen "Seurapuiston" ajoilta esim. lajivalinnoin (keisarinkruunua, päivänliljoja). Vaahterat voisi valaista erityisvalaisimin.

Leikkipaikkaa rajaamaan istutetaan leikattavat pensasaidanteet tai matalina kasvavat pensaasat. Välineet voisivat palvella n. 4-12 vuotiaita lapsia sekä nuoria tarjoamalla niin kiipeilyyn, tasapainoiluun, keinumiseenkin kuin "hengailuunkin" liittyviä välineitä.

Rantareitin koivukujanteen puistonpuoleiset pensasistutukset (tuomipihlajat) kunnostetaan / leikataan mataliksi ja niiden alueen kokoa pienennetään. Osan tuomipihlajista voisi poistaa. Rantareitin runkomaiset puut eivät peitä näköyhteyttä.

Erityisesti harvinaisimmille puulajeille asennetaan nimikyltit, jossa kerrotaan lajin nimi suomeksi ja latinaksi. Näin voidaan täydentää jo olemassa olevaa puulajipolkua.

Maaherranpuiston puiston uusimisen periaatteet ja vaiheet

Maaherranpuiston rantapuiden uusiminen on puiston uudistamisen lähtökohdaksi. Puiston uusimisen vaiheet on esitetty liitekartalla 1. Rantareitin puut ovat jo tulleet niin vanhoiksi ja huonokuntoisiksi, että ne ovat käyneet vaaralliseksi. Maaherranpuiston rantareitti on osa suosittua ja vilkkaasti käytettyä virkistysaluetta sekä kevyen liikenteenväylän verkostoa.

Rantareitin parantamistyöt ja väylän mahdollinen leventäminen pitää tehdä ennen uusien kujannepuiden istuttamista. Rantareitin puille, myös juuristolle, tulee varata riittävästi tilaa, koska nykyiset puut ovat kärsineet rantareitin rakennustöistä.

Rantareitin puut uudistetaan vaiheittain. Rantareitin puiston uusimisessa päädyttiin suurmaiseman kannalta vähemmän näkyvään vaihtoehtoon. Ensimmäisessä vaiheessa (arvioitu vuosina 2009-2010) vaihdetaan koko puiston puoleinen puurivi. Puulajina käytetään rauduskoivuja. Taimiaineiston tulee olla keskenään samankokoista. Uusi puurivi sijaitsee rantareitin eteläpuolella. Koivu vaatii menestyäkseen paljon auringonvaloa ja tässä järjestyksessä rantareitin uusien puurivien valonsaanti on huomioitu. Lisäksi puiston siluetti säilyy rehevänä vastarannalle ja järveltä katsoessa.

Kuva yllä: Nykytilanne. Kuva alla: Ensin uusitaan puukujanteen puiston puoleiset puut. (Kuvat EK ja EE)

Rantavyöhykkeen (rantareitin rannanpuoleiset) koivut ovat myös huonossa kunnossa ja uusitaan seuraavaksi, puulajina käytetään myös rauduskoivuja. Taimiaineiston tulee olla keskenään samankokoista yhtenäisen ilmeen saamiseksi.

Riittävän ja tarpeeksi suurikokoiseen taimiaineiston varmistamiseksi sovitaan valitun taimiston kanssa sopimustaimien kasvattamisesta. Rantaraitin koivuja sekä puistolehmuksia kasvatetaan niin suuri taimierä, että niistä riittää myös alkuaikojen paikkaustaimiksi.

Kolmannessa vaiheessa, (arviolta vuosina 2013-14) istutetaan Rauhankadun vastaisen sivun puurivi. Puulajina käytetään esim. puistolehmuksia, mutta myös muita puulajeja on mahdollista käyttää sekaistutuksena (esim. lehmusta, jalavaa, koivua, vaahteraa), kuten nykyäänkin on. Näin puurivi sulautuu todennäköisesti paremmin osaksi puistoa eikä sitä mielletä vain katupuuriviksi. Riviin voidaan myös jättää joitakin hyväkuntoisia yksilöitä.

Rantaraitin puiden vaihto uusiin taimiin muuttaa puiston tunnelmaa. Maaherranpuistossa kasvaa onneksi eri-ikäistä puustoa ja puisto säilyy yhä runsaspuustoisena sekä rehevänä. Puiston keskivaiheille on istutettu 80-luvulla mm. paperikoivuja, vuorijalavia, saarnia, sekä leikkipaikan yhteyteen kuusia. Puis-

ton keskiosista löytyy myös heikkokuntoisia puita, joiden kuntoa seurataan ja joita poistetaan vaarallisemmasta päästä.

Puiston yleissuunnitelmasta ilmenee myös säilyttämisen kannalta tärkeät puut, esimerkiksi graniittipallo-aiheen ympäristön paperikoivut ja jalavat. Puiston sisäosista kaadettujen puiden tilalle ei aina tarvitse istuttaa uusia, vaan puistoon luodaan nykyistä enemmän avoimia nurmikkoalueita puuryhmien lomaan. Toisaalta vanhojen tataarivaahteroiden tilalle on tarkoitus istuttaa uudet taimet. Vanhoja vinoja tataarivaahteroita tuetaan tarvittaessa, jotta ne säilyisivät mahdollisimman pitkään tuomassa historian kerrostumia puistoon. Sisäosien puita harvennetaan kunnoltaan huonoimmasta päästä vaiheittain. Tavoitteena on, että rantakujanteen puut sekä katujen puurivit ovat päässeet hyvään kasvuun ennen kuin sisäosien puustoa harvennetaan.

Lukiokadun varren puut uudistetaan vasta kolmannessa vaiheessa (arviolta vuosina 2013-2014). Puulajina käytetään esim. puistolehmuksia, mutta lajisto voi olla myös monilajisempi kuten nykyisinkin. Riviin voidaan jättää myös joitakin hyväkuntoisia yksilöitä.

Puiston uudistamisen tuloksena Maaherranpuisto tilallinen hahmo palautuu historiallisempaan tilaan: Kolmiomaisen puiston reunoilla kasvaa yhtenäiset puurivit, joiden sisälle muodostuu avoimia nurmikkojen ja puiden sekä pensaiden rytmittämiä tiloja. Puistoon on istutettu lisää kukkivia kasveja, esimerkiksi koristeomenapuita sekä syreenejä. Puiston värikkyyttä lisäävät kesäkuikat, perennat, maanpeitekasvit ja sipulikasvit.

Reitistö

Pääreittejä edustaa Vanajaveden rantoja kiertävä rantareitti, joka on tarkoitettu myös polkupyöräliikenteelle.

Rantareitin linjaus on suunnitelmassa esitetty nykyisen kaltaisena, melko suoralinjaisena, rantaviivaa seurailevana kivituhkapintaisena reittinä. Rantareittiä levennetään niin että sen leveydeksi tulee 3,5 m. Poikittaisen yhteyden leveydeksi on esitetty 2,5 m ja muiden sisäisten polkujen leveydeksi on esitetty 2,0 m. Uusi polkuyhteys ovat leveydeltään 2,0 m. Vesipallolle vievät käytävät ovat kapeampia, n. 1,5 metriä leveitä polkuja. Rantareitti sekä siihen liittyvät istuskelualueet rajataan nurmialueesta nupukivirivein.

Uusi yhteys

Rinteen jyrkkyyden vuoksi uusi yhteys on käytännöllisempi toteuttaa rinteen suuntaisesti ja linjaus pohjautuu aiempaan vuoden 1945 toteutettuun suunnitelmaan. Uuden yhteyden ja leikkipaikan väliseen luiskaan on ehdotettu kukkapenkkejä. Lukiokadun keskivaiheilta tuleva polkuyhteys on poistettu, koska ilmeisesti tällä yhteydellä ei ole juurikaan käyttöä ja uusi yhteys ylempää korvaa osittain sen.

Muut toiminnot

Levähdys- ja näköalapaikat

Maaherranpuiston ja Aleksis Kiven puiston solmukohtaan on ehdotettu näköalatasannetta. Aukio kivetään esim. noppakivin ja rantaviivalle rakennetaan näköalataso ja penkit esim. puusta. Tyyliiltään rakenteet voisivat olla vastavärisiä kuin on toteutettu aiemmin Kansallisen kaupunkipuiston -teemaan

Vanajaveden rannalle. Näin saadaan siisti päätepiste Rauhankadulle ja paikka, josta avautuu komeita näkymiä linnan ja Vanajaveden suuntaan.

Uusi näköala avautuu Lukio- ja Rauhankadun kulmasta yli leikkipaikan Vanajavedelle päin, kun nykyistä kuusikkoa poistetaan. Näköala rajataan esim. syreenein.

Kuva yllä: Nykyinen näköyhteys Lukiokadun ja rauhankadun kulmalta on es-
tynyt. Kuva alla: Suunniteltu näköala yli laajennetun leikkipaikan. (Kuvat EE)

Rantareitin rannanpuoleisesta rivistä jätetään muutama koivu istuttamatta, näin saadaan näköaloja tarjoavia aukkoja rantareitin koivukujanteen varrelle.

Leikkipaikka

Leikkipaikkaa rajaamaan istutetaan leikattavat pensasaidanteet sekä kukkapenkit. Leikkipaikan muoto ja rajausta pohjautuu vuoden 1945 suunnitelmaan. Välineiden teema voisi liittyä veteen, rantaan ja veneilyyn (esim. veneenmas-to + kori -kiipeilyteline, hyppiminen "kiveltä kivelle", "aallokko" - tai "merenkäynti"-tasapainoiluun, jne.). Välineet voisivat palvella n. 4-12 vuotiaita lapsia sekä nuoria tarjoamalla niin kiipeilyyn, tasapainoiluun kuin keinumiseenkin liittyviä välineitä sekä esim. hengailukaiteita. Lisäksi leikkipaikassa tulee olla pöydät ja penkit sekä roska-astia. Leikkipaikalle sijoitetaan myös pyöräteli-neet.

Leikkipaikan valaisuun voisi käyttää vastaavanlaista alaspäin suunnattua valaisinmallia ja pylväsvalaisinta kuin rantareitillä, väri musta tai harmaa. Kukkapenkkejä sekä uutta yhteyttä ja portaita sopisi valaisemaan pollarivalaisimet, esim. vastaavanlaiset kuin vesipallon pollarivalot tai alaspäin suunnatut uudet mallit, väri musta tai harmaa. Värivalinnat riippuvat tulevien leikkivälineiden sekä mahdollisten tulevien tukimuurin, portaiden ja kaiteiden sävyistä. Leikkipaikalle voisi antaa ohjeen, että välineissä ja varusteissa käytetään vain muutamia samoja värisävyjä, kuten esim. tiilenpunaista / punertavaa, harmaata ja mustaa.

Kalusteet ja varusteet

Penkit ja roska-astiat

Rantareitin penkit säilytetään. Samoja penkkejä käytetään myös puiston sisällä paitsi "vesipallon" ympäristössä ja leikkipaikan yhteydessä, jossa on hyvä olla järeämmät kalusteet.

Roska-astioina käytetään valaisinpylväisiin kiinnitettäviä roska-astioita.

Tarkat kalustemallit määritellään toteutussuunnitelmavaiheessa.

Rakenteet

Lukiokadulta ja Rauhankadulta puistoon linjattu uusi polkuyhteys tuetaan tukimuurilla rinteiden puoleiselta sivulta (harmaa lohkopintainen graniittitukimuu-ri), sekä kukkapenkki- ja portaiden reunat ainakin leikkipaikan puoleiselta sivulta. Tukimuurin päällä voidaan istuskella ja ihailla järvimaisemaa.

Leikkipaikan keskeltä johdetaan graniittiset portaat uudelle polkuyhteydelle. Portaiden reunakiviin asennetaan sirot metallikaiteet.

"Graniittipallon" ympäristö

Graniittipallon ympäristöä täydennetään liuskekiveyksellä, jotta alueelle saadaan viimeistellympi kokonaisilme. Itsenäisyyden kuusen voisi siirtää paikkaan, jossa on paremmin tilaa, tai kun nykyinen vesipallon länsipuolella kasvava iso kuusi joudutaan kaatamaan.

4.3.1.2 Valaistusperiaatteet

Rantareitin valaistus on uusittu vastikään tyylikkään pylväsvalaisimin. Samankaltaista tai samaa alaspäin suunnattua valaisinmallia voisi käyttää leikkipaikan valaisemiseen. Tämänhetkisen yhden pylvään lisäksi tarvitaan muutama uusi pylväsvalaisin. Leikkipaikkaa reunustavat kukkapenkit sekä uusi yhteys ja portaat valaistaan pollarivalaisimin.

Kuva yllä: Rantareitillä käytössä oleva valaisintyyppi (Siteco).

Kohdevalaistus:

- Vanhat, koristeelliset tataarivaahterat istutettavine kukkapenkkeineen voisi valaista valonheittimin. Valonheittimien tulee olla sellaisia, että niitä voidaan suunnata, sillä joidenkin vuosien kuluttua tataarivaahterat joudutaan uusimaan

4.3.1.3 Rantarakenteet

Lohkareista aikanaan rakennetun rantapenkereen ja käytävän väliselle alueelle tuodaan uutta maata ja kasvualustaa painaumakohtiin ja perustetaan nurmikko.

4.3.1.4 Puiston tasaus

Pintavedet ohjataan loivasti kaltevaa maanpintaa pitkin Vanajaveteen. Erillistä pintakuivatusjärjestelmää ei tarvita.

Reitit rakennetaan maanpinnan tasoon ja kallistetaan maanpinnan mukaisesti rantaan viettäviksi. Suuri osa raittien kautta kulkevista pintavesistä imeytyy nurmialueille.

Leikkipaikka rakennetaan loivasti kuperaksi, jolloin pintavedet ohjautuvat ympäröiville istutus- ja nurmialueille.

4.3.2 Aleksis Kiven puisto

Aleksis Kiven puiston suunnittelija ei ole tiedossa ja puiston alkuperäisestä asusta on vain vähän tietoa, lähinnä joitakin valokuvia on olemassa. Aleksis Kiven puiston eteläinen kulma on todennäköisesti ollut osa laajempaa "Seura-

puistoa" (v. 1779-1850). Vuonna 1904 Hämeenlinnaan perustettiin puistova-
liokunta, jonka ensimmäisiin tehtäviin 1905 kuului "puilla istutetun käveli-
mön" toteuttaminen Vanajaveden sillalta Laivarannanpuiston kautta linnan
suuntaan. Samoihin aikoihin oli aloitettu myös rantojen tasoitus ja järjestely-
työt. Rantareitin koivukujanteen istutusajasta ei ole tietoa. Viheraluekortissa
Aleksis Kiven puiston valmistumisaikaa ei ole mainittu.

Työssä on päädytty hakemaan puistolle sekä ”Seurapuiston” aikaista että 1900-luvun alkupuolen kansallisromanttista ilmettä.

4.3.2.1 Puistosuunnitelma

Kuva yllä: Aleksis Kiven puiston kunnostuksen yleissuunnitelma

Puiston tilallista hahmoa on kehitetty suunnitelmassa nykyistä vahvemiksi uudistamalla tiloja rajaavat rannan koivukujanne, keskikäytävän koivukujan- ne ja puistoa katualueista rajaavat puurivit. Keskiosien nurmialueiden puustoa on harvennettu ja näin saatu avoimempia, valoisampia puistotiloja.

Puiston sisäntulooa on korostettu syreenein ja kukkapenkein sekä kukkivin pikku puin (esim.koristeomenapuu, sirotuomipihlajat). Lisäksi pieni aukio on kivetty noppakivin ja jalkakäytäväosat kenttäkivin. Tämä puiston kulmaus on mahdollisesti ollut osa vanhaa "Seurapuistoa, joten sisäntulooaukion yhteyteen sopisi esim. opastaulu karttoineen kertomaan "Seurapuiston" historiasta. Kaareva kivetty aukio kukkapenkkeineen sopii muotokieleltään myös vastaapäisen jugend-talon henkeen. Kukkapenkkiin sopivat esim. perennoista purpuraiset ja kellertävät päivänliljat, kuunliljat, neilikat sekä kesäkukista reunuskasviksi esim. esim. samettikukat tai hopealehdet.

Vuokravenelaiturin portti ja laiturit uusitaan, jos toimintaa päätetään jatkaa. Rantaan rakennetaan puusta leveät porrastasanteet. Sitä vastapäästä istutetaan kukkivia maanpeittokasveja, kesäkukkia ja syreenejä. Väriteemana voisi olla punaisen ja keltaisen lämpimät sävyt, kuten sisääntuloaukiolla.

Ranta on suunnitelmassa esitetty avoimena niin, että näkyvyys vastarannalta puiston sisään ja puistosta Vanajavedelle on avoin. Runkomaiset puut eivät peitä näköyhteyttä.

Rantaan istutetaan matalammille kohdille kukkivia ranta- ja kosteikkokasveja (esim. rantakukkaa, iriksiä ja ranta-alpia).

Aleksis Kiven puiston puuston uusimisen periaatteet ja vaiheet

Puuston uusimisen vaiheet on esitetty liitekartassa 1. Aleksis Kiven puistossa on onneksi eri-ikäistä puustoa. Puistoa rajaavien sivujen (Koulukadun ja Linnankadun reunoilla) koivut ovat niin huonossa kunnossa, että ne tulee vaihtaa heti ensimmäisessä vaiheessa. Puiston perusparannusvaiheessa on tärkeää, että puistoon jää vielä kookkaampia puita, kun Koulukadun ja Linnankadun puurivit korvataan uusilla taimilla. Puulajeista olemme poppelin, lehmuksen ja sembramännyn lisäksi osoittaneet nuoret vuorijalavat ja paperikoivut säilytettäviksi, jotta puiston puuston ikärakenne säilyisi eri-ikäisenä.

Ensimmäisessä vaiheessa (arvioituna vuosina 2009-2010) istutetaan Koulukadun ja Linnankadun vastaisten sivujen puurivit. Puulajina käytetään esim. puistolehmuksia. Puurivit voivat olla myös monilajisia, lehmuksen lisäksi esim. myös jalavaa ja koivua.

Ensimmäisessä vaiheessa, (arvioituna vuosina 2009-2010) kaadetaan myös puiston halki vievän keskikäytävän sivussa kasvavat heikkokuntoiset ja vaaraa aiheuttavat koivut. Keskikäytävän sivuille istutetaan uudet koivuntaimet kujanteeksi kolmannessa vaiheessa (arvioituna vuosina 2013-2014).

Rantareitin puut uudistetaan vaiheittain. Kolmannessa vaiheessa (arvioituna vuosina 2013-2014) vaihdetaan koko puiston puoleinen puurivi. Puulajina käytetään rauduskoivuja. Taimiaineiston tulee olla keskenään samankokoista.

Rantapuuston säilyessä puiston silhuetti säilyy vielä rehevänä vastarannalta ja järveltä katsoessa. Rantavyöhykkeen (rantareitin rannanpuoleiset) koivut uusitaan neljännessä vaiheessa (arvioituna vuosina 2015-2016). Puulajina käytetään rauduskoivuja. Taimiaineiston tulee olla keskenään samankokoista yhtenäisen ilmeen saamiseksi. Riittävän ja tarpeeksi suurikokoiseen taimiaineiston varmistamiseksi tehdään myös Aleksis Kiven puistoon tulevista puuntaimista kasvatussopimus.

Rantareitin parantamistyöt ja väylän mahdollinen leventäminen pitää tehdä ennen uusien kujannepuiden istuttamista. Rannanpuoleisille puille, myös juuristolle, tulee varata riittävästi tilaa. Virkistysalueyhteys Linnalta jatkuu Maaherranpuistoon, jonka puusto ja kivituhkainen käytävä on uudistettu aikaisemmin.

Puiston yleissuunnitelmasta ilmenee puiston uusi ilme uudistustöiden lopussa. Sisäosien puita harvennetaan kunnoltaan huonoimmasta päästä vaiheittain. Tavoitteena on, että rantakujanteen puut sekä katujen puurivit ovat päässeet hyvään kasvuun ennen kuin sisäosien puustoa harvennetaan.

Puiston eteläkulmaan perustetaan kivetty aukio, jonka yhteyteen istutetaan kukkivia puita, esimerkiksi pilvikirsikoita sekä syreenejä. Puiston halki kulkevan kujanteen ja rantaraitin kulmaukseen perustetaan kukkiva ryhmä maanpeittokasveista. Kukkivat kasvit ja syysvärit rikastavat puistoa ja kertovat osaltaan vuodenaikojen vaihtelusta. Puistossa on hyvä olla erilajista ja erikäistä puustoa.

Muun kasvillisuuden käsittely ja istutukset

Aleksis Kiven puiston Linnankadun ja Koulukadun kivettyyn kulmaukseen olemme ehdottaneet matalaa kukkapenkkiä syreenien lisäksi rajaamaan pientä oleskelupaikkaa. Kukkapenkin väri- ja lajiteemaksi sopivat jugend-talon sävyt ja "Seurapuiston" ajan vanhan ajan perennat ja kesäkukat. Rantareitin ja keskikäytävän risteykseen olemme ehdottaneet maanpeittokasveja ja kesäkukkia silmäniloksi rantareitin kulkijoille. Ranta-alueella vesirajaan istutetaan kosteikkokasvillisuutta (iiriksiä, rantakukkaa ja ranta-alpia).

Pistäytymislaiturin vierelle matalaan rantaan voidaan istuttaa esim. rantakukkaa

Kuva yllä: Nykyinen yhteys keskikäytävältä puistoon. Kuva alla: Suunnitelmassa on esitetty pientä sisääntuloaukiota syreeneineen ja kukkapenkkeineen. (Kuvat EE)

Reitistö

Sisääntulo katualueelta puistoon säilytetään nykyisellä paikallaan – samoin puiston sisäinen reittiverkko on säilyttänyt pääpiirteissään alkuperäisen muotonsa.

Rantareitin merkitys pääreittiyhteytenä säilytetään ja sen arvoa järven rannassa on ratkaisulla pyritty korostamaan. Leveydeltään reitti on tällä hetkellä 3-3,5 m, suunnitelmassa se levennetään kauttaaltaan 3,5 m leveäksi. Rantareitti rajataan nurmialueista nupukivinauhoin. Rantareitiltä kirjastolle menevä polku on kapea (n. 2 m), ja sitä levennetään n. 3,0 metriseksi, jotta sitä voidaan käyttää huoltoajoon (esin. Molok-syväkeräyssäiliön tyhjennys, tavarantienvienti veneille). Näin saadaan rauhoitettua sisääntuloaukio ja keskikäytävä ajamiselta. Keskikäytävän leveydeksi esitetään 2,0 m.

Muut toiminnot

Levähdyspaikat ja infopiste

Penkkejä on suunnitelmassa sijoitettu sekä sisääntuloaukiolle että rantareitin varrelle. Rantareitin penkit ovat pitkälti samoilla paikoilla kuin nykyisinkin. Uusi kivetty sisääntuloaukio puistossa toimii levähdyspaikkana, samoin portaiden levennys rantareitin laiturinpuoleisella rannalla. Portailla on mahdollisuus istua ja ihailla järvimaisemia.

Kalusteet ja varusteet

Penkit ja roska-astiat

Rantareitillä käytetään samaa nykyistä penkkimallia kuin Maaherranpuiston rantareitin osuudella. Keskikäytävällä ja sisääntuloaukiolla käytetään samaa penkkimallia kuin rantareitilläkin. Jugend-henkiset penkit lehtiaiheineen sopivat hyvin jugend-talon vastapäätä sijoittuvalle sisääntuloaukiolle.

Roska-astioina käytetään olemassa olevaa syväkeräyssäiliöitä ja sen lisäksi valaisinpylväisiin kiinnitettäviä roska-astioita.

Tarkat mallit päätetään toteutussuunnitteluvaiheessa.

Rakenteet

Lohkareista aikanaan rakennetun rantapenkereen ja käytävän väliselle alueelle tuodaan uutta maata ja kasvualustaa painaumakohtiin ja perustetaan nurmikko.

4.3.2.2 Valaistusperiaatteet

Sisääntuloaukiolle voidaan tuoda muutama pollarivalaisin valaisemaan aukiota ja kukkapenkkejä. Valaistuksen toteutussuunnittelussa tulee ottaa huomioon vastapäisen jugend-talon valaistus. Pollarivalaisinmalli voisi olla sama kuin mahdolliset Maaherranpuiston leikkipaikan valaisimet.

Uusittavien portin ja laiturin valaistus tulee ottaa huomioon jatkosuunnittelussa. Rantalaiturin valaisimeksi sopisi esim. pollarivalaisin, jonka korkeus on noin 0.9 m.

4.3.2.3 Puiston taseus

Pintavedet ohjataan loivasti kaltevaa maanpintaa pitkin kohti Vanajavettä. Erillistä pintakuivatusjärjestelmää ei tarvita.

Reitit rakennetaan maanpinnan tasoon ja kallistetaan maanpinnan mukaisesti rantaan viettäviksi. Suurin osa reittien vesistä imeytyy nurmialueille. Kivetty aukio kallistetaan istutuksille päin.

4.4 Hoitoluokitus

Suunnittelualue on korkeatasoisesti hoidettavaa aluetta ja molemmat puistot kuuluvat hoitoluokituksessa luokkaan A1.

4.5 Kustannukset

Maaherran puisto

Maaherran puiston yleissuunnitelman mukaisen toteuttamisen kustannusarvio on vuoden 2008 hintatasolla **248 600 €+ näköalalaituri 110 000 €** (alv 0 %).

Kustannusarvio koostuu seuraavista osatekijöistä:

- huonokuntoisten puiden poisto ja purkutyöt (mm. laiturirakenteiden purku, jätteiden poiskuljetus)	15 000 €
- maanrakennustyöt, pohjatyöt	2 100 €
- uudet puistopuut ja kukkivat isot pensaat (63 kpl) (mukana taimet, kasvualustat ja istutustyö)	22 500 €
- kukkaistutukset (347 m ²) (mukana taimet, kasvualustat ja istutustyö)	30 000 €
- pensasaidanteet (68 m ²) (mukana taimet, kasvualustat ja istutustyö)	2 500 €
- nurmikoiden uusiminen (5185 m ²) (mukana kasvualustat)	57 000 €
- kivituhkakäytävät sekä liuske- ja noppakiveykset (sis. rakennekerrokset ja nupukivireunakivet)	45 000 €
- tukimuurit, graniittinen paasimuurikivi sekä graniittiset reunakivet (sisältää mm. kivimateriaalin ja perustuksen, ALV 0%)	27 000 €
- tukimuriin liittyvät graniittiset portaat (sisältää mm. kivimateriaalin ja perustuksen, ALV 0%)	15 000 €
- huvimaja	6 000 €
- penkit ja roska-astiat	5 000 €
- leikkivälineet pystytyksineen, ALV 0% (5 kpl)	15 000 €
- leikkivälineiden turvasora-alustat (n.50m ³)	1 500 €
- näköalalaituri (-tasanne)	110 000 €
- valaistus ja sähkötyöt	5 000 €

yhteensä 358 600 € (alv 0%) 437 492 € (alv 22 %)

Lisäksi tulevat ns. yleiskustannukset (n. 15 % kokonaiskustannuksista).

Aleksis Kiven puisto

Aleksis Kiven puiston yleissuunnitelman mukaisen toteuttamisen kustannusarvio on vuoden 2008 hintatasolla **133 050 €** (alv 0 %).

Kustannusarvio koostuu seuraavista osatekijöistä:

- huonokuntoisten puiden poisto ja purkutyöt (myös jätteiden poiskuljetus)	10 000 €
- maanrakennustyöt, pohjatyöt	2 550 €
- uudet puistopuut ja kukkivat isot pensaat (60 kpl) (mukana taimet, kasvualustat ja istutustyö)	24 000 €
- kukkaistutukset (115 m ²) (nurmikoiden uusiminen (3500 m ²) (mukana kasvualustat)	7 000 € 38 500 €
- kivituhkakäytävät sekä kenttä- ja noppakiveykset (sis.nupukivireunat ja rakennekerrokset)	21 000 €

- laiturin maavaraisten porrastasojen perustusrakenteet ja puupinta	17 000 €
- laituriin liittyvä aita ja portti (ei sisällä vuokravenelaitureita)	7 000 €
- penkit ja roska-astiat	4 000 €
- valaistus ja sähkötyöt	2 000 €
yhteensä	133 050 € (alv 0%) 162 3221 € (alv 22 %)

Lisäksi tulevat ns. yleiskustannukset (n. 15 % kokonaiskustannuksista).

5 JATKOTOIMENPITEET

Yleissuunnitelma ohjaa rakennussuunnitelmavaihetta.

Alueella ja sen lähiympäristössä on parhaillaan käynnissä useita eri vaiheissa olevia suunnitteluhankkeita, joiden tilanne on selvitettävä jatkosuunnittelun yhteydessä.

FCG Planeko Oy

Hyväksynyt

Ulla Räihä
toimialapäällikkö, arkkitehti SAFA

Tarkastanut

Taina Tuominen
suunnittelupäällikkö, maisema-arkkitehti MARK

Laatinut

Eeva Eitsi, FCG Planeko Oy
projektipäällikkö, maisema-arkkitehti MARK

Else Kaloinen
suunnitteluhortonomi

Kari Lomperi, FCG Planeko Oy
ins., muiden rakenteiden suunnittelu

Kari Manninen, FCG Planeko Oy
ins. kunnallistekniikan suunnittelu

Esko Riikonen, FCG Planeko Oy
ins. geosuunnittelu

6. LÄHTEET

Kirjallisuus ja painetut lähteet

1. Ympäristöministeriö – Museovirasto. Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuuri-historialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 16. Helsinki 1993. s.124.
2. Hämeenlinna. toim. Eino Mäkinen. 1952.
3. Hämeenlinnan kaupunki. Hämeenlinnan kansallinen kaupunkipuisto, hoito- ja käyttösuunnitelma. Helsinki 2002.
4. Hämeenlinnan kaupunki. Maaherranpuiston puuston kuntokartoitus. 2008.
5. Hämeenlinnan kaupunki. Aleksis Kiven puuston kuntokartoitus. 2008.
6. Hämeenlinnan kaupunki. Eino Leinon puuston kuntokartoitus. 2008.
7. Hämeenlinnan kaupunki. Linnan puiston puuston kuntokartoitus. 2008.
8. Hämeenlinnan kaupunki. Nyberginmäen puuston kuntokartoitus. 2008.
9. Viheraluekortti I001-001. Linnanpuisto. 18.2.2008.
10. Viheraluekortti I001-002. Eino Leinon puisto. 18.2.2008.
11. Viheraluekortti I002-004. Aleksis Kiven puisto. 18.2.2008.
12. Viheraluekortti I002-003. Maaherranpuisto. 18.2.2008.
13. Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo. Puistojen kaupunki, Hämeenlinnan vanhojen puistojen historiaa ja puistokulttuuria. 1995.
14. Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo, Hämeenlinnan kaupunginarkisto, Hämeenlinnan maakunta-arkisto. Hämeenlinna – Tavastehus. Arx Tavastica 8. Hämeenlinna-seuran julkaisusarja.
15. Hämeenlinnan kaupunki. Hämeenlinna ympäristöineen. Opas matkailijoille. 1915.
16. Hämeenlinnan kaupunki. Hämeenlinna ympäristöineen. Matkailuopas. 1927.
17. Hämeenlinnan kaupunki. Viheralueohjelma 2015. 2005.
18. Hämeenlinnan puistovaliokunnan pöytäkirjat I 1904-1913.
19. Hämeenlinnan puistovaliokunnan pöytäkirjat II 1913-1919.
20. Hämeen ympäristökeskus. Vanajaveden laakson maisema, esihistoria, rakennettu kulttuuriympäristö ja luonto. 2001.
21. Koskinen Pekka. Hämeenlinnan linnoittaminen kustavilaisella ajalla 1772-1808. Väitöskirja. Tampereen yliopisto. 2007.
22. Museovirasto. Hämeen linnan opaskirja. 2001.

Julkaisemattomat lähteet

1. Kaupunginpuutarhuri A. Anderssonin matkakertomus opintomatkalta Ruotsissa ja Tanskassa syksyllä 1908. Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo.
2. Björkbomin kellastuneita muistoja Hämeenlinnasta: Puistot. Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo.
3. Böökin kokoelmat. Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo.
4. Hämeenlinnan kaupunki. Veneiden ranta- ja laituripaikkojen kartoitus ja kehittämissuunnitelma Hämeenlinnassa 2007-2012. Teknisen lautakunnan päätös.

Kartat ja kuvamateriaali

1. Hämeenlinnan kaupunginarkisto. A.M. Arbinin asemakaava 1778.
2. Kansallisarkisto. Hämeenlinna. Charta från Tavastehus nya Stadstomter, Plantagier, Kryddegårdar och ängsdelar inom Canalen. 1780.
3. Hämeenlinnan kaupunginarkisto. 1832 asemakaavaan piirretty paloa edeltävä kaava 1830-40-luku.

4. Hämeenlinnan kaupunginarkisto. A.W. Zittingin kopio vuoden 1845 kaavasta 1846.
5. Hämeenlinnan kaupunginarkisto. Kopio vuoden 1872 asemakaavasta. 1887 alf. Ca-ween.
6. Hämeenlinnan kaupunginarkisto. Hämeenlinnan kaupunki n. 1892.
7. Kansallisarkisto. Hämeenlinna. Venäläinen topografikartta. (1800-1900-lukujen vaihteesta)
8. Kansallisarkisto. Hämeenlinna. Plan af Tavastehus utgifven. 1841.
9. Kansallisarkisto. Hämeenlinna. Plan karta från Tavastehus staden. 1845.
10. Kansallisarkisto. Hämeenlinna. Hämeenlinnan kaupungin asemakartta 1:6000. 1926.
11. Kansallisarkisto. Hämeenlinna. Hämeenlinnan kaupungin asemakartta 1:6000. 1940-luvulta
12. Kansallisarkisto. Hämeenlinna. Hämeenlinna 1:5000. 1955.
13. Erkki Saarinen. Rantapuiston uudistussuunnitelma Hämeenlinnassa. 1945.
14. Hämeenlinnan kaupunki. Pictometry-kuvat alueelta 3 kpl.
15. Hämeenlinnan kaupunki. Kantakartta alueelta 2008.
16. Hämeenlinnan kaupunki. Johtotietokartta 1:1000. 11.3.2008.
17. Hämeenlinnan kaupunki. Vesijohto- ja viemärikartta.2008.
18. Hämeenlinnan kaupunki. Kaukolämpökartta. 2008.
19. Hämeenlinnan kaupunki. 20 kV johdot. 2008.
20. Sonera Oy. Kaapelikartta alueelta.2008
21. Hämeenlinnan kaupunki. Vanajaveden pinnankorkeusvaihtelu vuosilta 1996-2000.
22. Hämeenlinnan kaupunki. Linnan puiston maaperätutkimukset. 13.11.2008
23. Hämeenlinnan kaupunki. Maaherranpuiston maaperätutkimukset. 25.6.2008
24. Kanta-Hämeen maakuntakaava. 28.9.2006.
25. Hämeenlinnan kaupunki. Keskustan ja kehävyöhykkeen osayleiskaava 19.6.1991.
26. Hämeenlinnan kaupunki. Ajantasa-asemakaava 1:3500. 31.3.2008.
27. Hämeenlinnan kaupungin historiallinen museo. Valokuvia ja viistokuvia eri vuosilta suunnittelualueelta ja sen ympäristöstä.
28. Hämeenlinnan kaupunki. Valokuvia kesältä 2007 ja syksyltä 2006.

7. LIITTEET

1. Puuston uudistamisen vaiheet, piir. no 908
2. Maaherranpuiston yleissuunnitelma, piir. no 909
3. Maaherranpuisto, periaatepoikkileikkaus A-A, piir.no 910
4. Aleksis Kiven puiston yleissuunnitelma, piir.no 911
5. Puutarhataiteen piirteitä eri aikakausina -taulukko

LIITE 5 : puutarhataiteen piirteitä eri ajanjaksoina**sivu 1(2)**

Ajanjakso	tyylisuunnat	elementit	kasvilajit	muuta
1600 -luku	barokki	pensailla rajatut "korttelit", ryytimaat ja hyötypuutarhat	kirsikka-, omena- ja päärynäpuut, kukka-puutarhoissa mm. hyasintit, irikset, narsissit, keisarinkruunut, liljat (mm. madonna-, rusko- ja varjoliljat), krookukset, tulppaanit, akileat, esikot, suopayritit, tuhatkaunot, unikot, pionit, malvat, ritarinkannus, kehäkukka, samettikukka, palavarakkaus, jne.	kartanoiden ja pappiloiden puutarhat toimivat erimerkkeinä
1700 -luku	suorakulmainen suuntaus sekä vapaamuotoisemmat maisemapuutarhat ja -puistot	suorakulmaisessa suuntauksessa suorakaiteen tai neliönmuotoiset istutusalueet, leikatut pensasaidanteet ja sorakäytävät, parterrit, joissa matalia yksivuotisia kasveja, pensasaitojen reunustamat istuskelu-paikat, maisemapuutarhassa vapaammin polveilevat polut, portaita, jotka johtivat näköalapaikolle, kirjallisia viittauksia, luolia, raunioita, paviljonkeja	hedelmätarhat, kirkunat ja kirsikat suosittuja, vaahtera, lehmus, tammi, piilipu, koivu, syreeni, siperianhernepensas, parterreja saattoivat reunustaa esim. hopeavillakot tai iisoppi, 1700-luvun "uutuuslajeja": hevoskastanja, pihajasmike, koripaju, mustaselja, ruusupensaas, happomarja, kultapiisku, kukonharja, tuoksunerneet, lumikellot, päivänliljat, puistolemmikki, vuohenkello, jne. Turun puutarhakasveja: auranukka, keltavuokko, orapihlaja, harjaneilikka, valkopallo-ohdake, jalokiurunkannus, sinilatva, karvahorsma, jne.	syreenimajat, huvimajat, hyödyn lisäksi puutarhoissa käveltiin, oleskeltiin, luettiin, kuunneltiin lintujen laulua ja istutettiin hyvantuoksuisia kukkia, kuten illakkoa

Lähde: Vanhoja suomalaisia puutarhoja, Eeva Ruoff, 2001. Otava.

SIVU 2(2)

Ajanjakso	tyylisuunnat	elementit	kasvilajit	muuta
1800-1850	maisemapuistot ja –puutarhat, romantiikka, mutta myös ranskalainen muotopuutarhatyyli	samoja kuin 1700-luvulla, usein yhdistelmiä, joissa rakennusten lähiympäristö suorakulmainen pääkäytävineen, mutta muu ympäristö maisematyylisiin vapaa-muotoisempi ja jopa luonnontilainen metsäalue tai näköalakallio	jalopuut, muotoistutukset, parterrit, joissa koruompeluksia muistuttavat kuvioinnit, saniaisrundelit, lehmissalit, imikät, Fagervikissä 1850: mm. akileijoja, iriksiä, kehäkukkia, orvokkeja, sinisievikkejä, astereita ja leijonankitoja	muistokivet, veistokset, lammikot, tekoosaaret, suihkulähteet, kaarisillat, valoisat ja vehreät puistoalueet
1850-1900	sama kuin 1800-1850, lisäksi koristeellisuus, erikoiset, eksoottiset ja harvinaiset kasvit	kuvioistutukset, peililammikot, kukkaistutukset usein pyöreitä	paljuja tuotiin ulos kuvioistutuksiin ”tappettiryhmässä” esim. dahlioita, risiinejä ja orvokkeja, erikoiset puut; hopeapajut ja -kuuset ja riippamuodot, rhodot, atsaleat, siperianpihta, kanadanhemlocki, tuoksupoppeli, kanadantuija, kartanopoppeli, jalopähkinä, jalava, ruusu-punikit, pelargoniat, kukkapunikit rajattiin simpukankuorilla tai reunustiilillä	puistoihin tuotiin toimintoja, kuten keilaratoja ja krokettia, lisäksi puistoissa musisoitiin, kalusteissa oli kasviaiheita, temppelit, näköalatekstit
1900-luvun alkupuoli	vuosisadan alussa kansallisromantiikka, 1910-20 -luvulla muotopuutarhat akselisuunnittelmineen	kotimaiset kasvilajit, kansanpuistot, graniittiset tukimuurit, kasviaiheet kalusteissa, muotopuutarhoissa suoraviivaiset nurmi- ja hiekkakentät sekä kukkaistutusalueet	koivut, kuuset, okakuuset, valkokuuset, pihdat, sammaleimut, runkosyreenit ja runkoruusut, pyöreiksi leikatut puut, dahliat, lobeliat, leimukukat, asterit, haajuherneet, vuorenkilvet, veronpissarat, krysanteemit, krassit, pelargonit, kuun- ja päivänliljat, jaloan-gervot	kukkauurnat, pyöreät lammikot, myöhemmin suorakulmaiset

Lähde: Vanhoja suomalaisia puutarhoja, Eeva Ruoff, 2001. Otava.

FCG Planeko Oy

28.8.2008

Suunnitelmaselostus

Hämeenlinnan kaupunki

Maaherranpuiston ja Aleksis Kiven puiston yleissuunnitelma

0107-D1098
